МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

«НАУКОВА КОЛЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»

за матеріалами
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Початкова освіта в парадигмі Нової української школи: виклики часу»

ВИПУСК 5

Частина 2 (педагогічні працівники ЗЗСО)

Глухів 2026

УДК 373.3:001.891(082)
Н 34

Рекомендовано рішенням Вченої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол №4 від 13 жовтня 2026 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Шерудило Андрій Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогіки, психології та соціальної роботи.

Відповідальний секретар:

Литвинов Андрій Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

Члени редакційної колегії:

Бірюк Людмила Яківна, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики початкової освіти;

Біліченко Павло Геннадійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, соціальної роботи та менеджменту;

Зенченко Тетяна Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти;

Пінчук Ірина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики початкової освіти;

Собко Валентина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти;

Кухарчук Ірина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

Н 34 Наукова колекція Навчально-наукового інституту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: збірник наукових праць здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників (за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Початкова освіта в парадигмі Нової української школи: виклики часу», м. Глухів, 24 вересня 2026 року). Випуск 5. Част. 1-3. Глухів, 2026. Ч. 2, 71 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Початкова освіта в парадигмі Нової української школи: виклики часу» (24 вересня 2026 року, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка).

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори, а також (для студентів і аспірантів) наукові керівники.

УДК 373.3:001.891(082)

© Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
© Автори

ЗМІСТ

Білевщук Наталія Миколаївна

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ В НУШ 12

Вілкова Оксана Григорівна

ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ВИМІР 14

Єракова Олена Володимирівна

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ: ПОГЛЯД ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА 17

Зубар Катерина Сергіївна

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 21

Косарєва Анастасія Володимирівна

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 23

Кулик Любов Василівна

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМОДІЮ: ФОРМУВАННЯ КОМАНДНОЇ КУЛЬТУРИ В 1 КЛАСІ НУШ 26

Малиновська Олександра Олександрівна

ТВОРЧІСТЬ ЯК БЕЗПЕЧНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ ЕМОЦІЙНОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДИТИНИ 29

Мелькунова Олена Дмитрівна

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 31

Мовчан Оксана Олексіївна

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 35

Мозгова Людмила Дмитрівна

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОГРАМИ «АКАДЕМІЯ ТУРБОТИ» 37

Назаренко Світлана Миколаївна

ШКОЛА, ЯКА ВЧИТЬСЯ БУТИ СТІЙКОЮ: ДОСВІД ШОСТКИНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ «ПАРОСТОК» У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ 39

Пашкова Людмила Анатоліївна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ 42

Плацинда Оксана Леонідівна

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ 45

Полякова Олена Сергіївна

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДРУГОКЛАСНИКІВ 48

Олена Похтель

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ) 51

Сачко Інна Миколаївна

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ НУШ 55

Сокол Альона Михайлівна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.... 57

Сухацька Наталія Миколаївна

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА 60

Чернишова Наталія Григорівна

ВІД ОСВІТНЬОЇ МЕТИ ДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО РЕЗУЛЬТАТУ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ НУШ 63

Чийпеш Ірина Миколаївна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ НУШ 68

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ В НУШ

Білевщук Наталія Миколаївна,
учитель початкових класів та біології, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист Глухівської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 3 Глухівської міської ради Сумської області

Ключові слова: *формувальне оцінювання, Нова українська школа, початкова освіта, зворотний зв'язок, самооцінювання, взаємооцінювання, рефлексія.*

Сучасний етап реформування загальної середньої освіти в Україні орієнтований на перехід від знаннєвої парадигми до компетентнісної. Навчання в Новій українській школі (НУШ) передбачає не лише засвоєння здобувачами освіти певної суми знань, а й формування здатності успішно застосовувати їх у реальному житті. Основою цього процесу є докорінна зміна підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.

Традиційна система оцінювання протягом тривалого часу виконувала переважно каральну та контролюючу функції. Червона ручка та підсумковий бал фіксували помилки як факт, залишаючи дитині та її батькам вирок щодо відсутності здібностей. Такий підхід породжував підвищену тривожність, страх помилки та зниження внутрішньої мотивації до навчання. Упровадження формувального оцінювання покликане трансформувати оцінювальну діяльність із джерела стресу на безпечний, прозорий та ефективний навігаційний інструмент, який підтримує учня на кожному етапі освітнього шляху.

На відміну від підсумкового оцінювання, яке фіксує результат наприкінці вивчення теми чи семестру, формувальне оцінювання здійснюється безперервно в процесі навчання. Його головна мета – оцінювання для навчання, а не оцінювання результату навчання. За влучним висловом дослідників, підсумкове оцінювання можна порівняти із частуванням гостя стравою в ресторані (смак змінити вже неможливо), тоді як формувальне оцінювання – це дегустація супу кухарем під час його приготування, коли ще можна додати необхідні інгредієнти для досягнення ідеального смаку.

Формувальне оцінювання базується на трьох засадничих запитаннях, відповідь на які має отримати кожен учень: «Де я зараз перебуваю?», «Куди я рухаюся?» та «Як мені дістатися мети?». Ключовим принципом при цьому є відмова від порівняння досягнень різних дітей між собою. Дитина порівнюється виключно із собою вчорашньою, що дає змогу помітити навіть найменший індивідуальний поступ і сформувати стійку психологію зростання (Growth Mindset).

У практичній діяльності вчителя початкових класів формувальне оцінювання реалізується через систему взаємопов'язаних інструментів та технік:

1. Якісний конструктивний зворотний зв'язок (Feedback). Оцінне судження вчителя має бути конкретизованим, орієнтованим на дію та позитивно спрямованим. На заміну загальним фразам («Молодець!», «Погано!») приходить

правило «сендвіча»: відзначення конкретного успіху дитини, вказівка на зону росту з порадою щодо виправлення та висловлення віри у подальші можливості учня.

2. Інструменти самооцінювання та рефлексії. Навчання самооцінювання починається з 1 класу за допомогою простих візуалізованих методик. Техніка «Світлофор» або сигнальні картки (зелений – «все зрозуміло», жовтий – «є питання», червоний – «потрібна допомога») дозволяють учителю оперативно коригувати хід уроку. Шкала успіху на полях зошита та рефлексійні чек-листи допомагають учням аналізувати власний рівень докладених зусиль та складність завдань.

3. Взаємооцінювання (Peer-assessment). Прикладом ефективної співпраці є вправа «Дві зірки і одна порада». Перевіряючи роботу однокласника, дитина знаходить два позитивні моменти (наприклад, охайність та правильність розв'язання) і надає одну дружню пораду щодо покращення виконання (наприклад, звернути увагу на відстань між словами). Це формує емпатію, культуру безконфліктного спілкування та критичне мислення.

Зміни торкнулися і шкільної документації. Відмова від бального оцінювання у 1–4 класах та перехід до Свідоцтва досягнень дають можливість описово характеризувати рівень опанування предметних і ключових компетентностей («потребує уваги та допомоги», «демонструє помітний прогрес», «має значні успіхи»). Важливу роль відіграє ведення учнівського Портфоліо – папки особистих досягнень, куди дитина за власним бажанням відбирає свої найкращі роботи, спостерігаючи власну еволюцію протягом навчального року.

Впровадження формувального оцінювання в освітній процес початкової школи НУШ є визначальним чинником створення гуманістичного, психологічно безпечного середовища. Воно дає змогу здобувачу початкової освіти сприймати помилку не як поразку чи привід для покарання, а як природний етап пізнання та точку росту. Для успішного функціонування цієї системи учитель повинен виступати не в ролі суворого контролера, а в ролі фасилітатора, наставника та партнера, який надихає здобувачів освіти на неперервний саморозвиток і пізнання.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа» / Упоряд. Г. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. ; за заг. ред. М. Грищенка. Київ : МОН України, 2016. 40 с.

2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови КМУ від 24 липня 2019 р. № 688). URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti (дата звернення: 04.09.2026).

3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 13.07.2021 р. № 813. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-

navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti (дата звернення: 04.09.2026).

4. Онопрієнко О. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ : КОНДОР, 2020. 156 с.

5. Оцінювання для навчання: практичний посібник з формувального оцінювання / упоряд. О. Онопрієнко. Київ : Оріон, 2021. 128 с.

ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ВИМІР

Вілкова Оксана Григорівна, викладач ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж Сумського національного аграрного університету»

Ключові слова: *компетентнісний підхід, ключова компетентність, предметна компетентність, система домашніх завдань.*

Сучасна українська освіта спрямована на формування компетентної особистості, здатної до самореалізації, критичного мислення та ефективної взаємодії у суспільстві. Компетентнісний підхід у вивченні української мови відіграє ключову роль у досягненні цієї мети. Він передбачає не просто засвоєння теоретичних знань, а й розвиток умінь і навичок їх практичного застосування в різноманітних життєвих ситуаціях. У цьому контексті домашні завдання набувають нового значення, перетворюючись із засобу механічного закріплення матеріалу на інструмент формування ключових та предметних компетентностей.

Домашня робота з української мови є невід'ємним етапом формування самостійності здобувача освіти, адже саме під час її виконання він вчиться організовувати свій час, знаходити необхідну інформацію та нести відповідальність за результат. Регулярне та свідоме виконання домашніх завдань привчає до систематичної навчальної праці, що є ключовою умовою успішного оволодіння мовою. Крім того, підготовлена вдома робота стає міцним фундаментом для активної участі в обговореннях та практичних завданнях на наступному занятті, роблячи процес навчання більш результативним і змістовним. Домашнє завдання є важливим інструментом самоосвіти та саморозвитку.

У рамках компетентнісного підходу у вивченні української мови домашні завдання відіграють незамінну роль, виступаючи дієвим інструментом для формування цілої низки ключових компетентностей, що є фундаментом для успішної самореалізації особистості в сучасному світі.

Однією з найважливіших є здатність навчатися впродовж життя. Саме домашні завдання привчають здобувачів освіти до самостійної роботи, виробляють у них навички ефективного пошуку та обробки інформації, вчать раціонально планувати свій час та здійснювати рефлексію власної навчальної діяльності. Такі уміння закладають міцні основи для неперервного навчання, саморозвитку та самовдосконалення, що є критично важливим в умовах

швидкозмінного інформаційного суспільства.

Домашні завдання з української мови спрямовані на формування інформаційно-цифрової компетентності, тому все частіше передбачають активне використання цифрових ресурсів. Робота з онлайн-словниками та енциклопедіями, знайомство з освітніми платформами, створення цифрових продуктів сприяє не лише глибшому засвоєнню навчального матеріалу, а й розвитку практичних навичок роботи з інформацією в цифровому середовищі, критичного оцінювання джерел та безпечної поведінки онлайн.

Завдання, що передбачають обговорення актуальних проблемних питань, підготовку аргументованих позицій для участі в дискусіях або глибокий аналіз суспільно значущих текстів, учать формулювати та відстоювати власну думку, формують навички конструктивної взаємодії та співпраці, активну позицію, сприють розвитку соціальної та громадянської компетентностей.

Компетентнісний підхід заохочує розвиток ініціативності й підприємливості. Домашні завдання, що мають проєктний характер, вимагають виконання творчих робіт чи проведення невеликих досліджень, стимулюють здобувачів освіти до виявлення ініціативи, спонукають їх генерувати оригінальні ідеї та шукати шляхи для їх практичного втілення. Це розвиває креативність, вміння долати труднощі та досягати поставлених цілей.

Окрім формування ключових компетентностей, домашні завдання у вивченні української мови цілеспрямовано сприяють розвитку фундаментальних предметних компетентностей, що є ядром мовної освіти. Паралельно вони відкривають широкі можливості для індивідуалізації навчального процесу та забезпечення ефективного зворотного зв'язку.

Центральне місце посідає мовленнєва компетентність. Саме через домашні завдання, що передбачають створення власних усних і письмових висловлювань, здобувачі освіти відточують уміння грамотно, логічно структурувати та переконливо доносити свої думки. Такі завдання стимулюють творчий підхід до мовлення та розвивають культуру спілкування.

Домашня робота, що містить аналіз різноманітних мовних одиниць, вправи на редагування текстів, а також практичне застосування орфографічних та пунктуаційних правил, дає можливість не просто механічно зазубрювати правила, а глибоко усвідомити систему мови. Це формує мовну компетентність, зміцнює практичні навички грамотного письма та усного мовлення і є запорукою ефективної комунікації.

Формуванню читацької компетентності сприяють домашні завдання, спрямовані на роботу з текстами різних стилів та жанрів. Процес їх аналізу, інтерпретації та критичної оцінки розвиває вміння не лише сприймати інформацію, а й критично осмислювати прочитане, виокремлювати головне, знаходити приховані смисли та висловлювати власне ставлення до змісту.

Важливою складовою є соціокультурна компетентність, для формування якої ефективними є завдання, що спонукають до дослідження мовних особливостей текстів, нерозривно пов'язаних з історією, культурою та традиціями українського народу. Такий підхід сприяє глибшому розумінню національної ідентичності, усвідомленню ролі мови як скарбниці культурної спадщини та важливого чинника

суспільного життя.

Ефективна система домашніх завдань має базуватися на принципах цілеспрямованості, диференціації, практичної спрямованості, творчого характеру та оптимального обсягу. Кожне завдання повинне мати чітку мету, адаптуватися до потреб здобувачів освіти, демонструвати практичне застосування знань, надихати на нестандартні рішення та бути посильним за обсягом, щоб запобігати перевантаженню.

Важливою умовою ефективності підготовки є різноманітність типів домашніх завдань. Хоча репродуктивні завдання, такі як вивчення правил, складання опорних конспектів чи виконання вправ за зразком, мають своє місце, їх частка повинна бути обмеженою. Більший акцент варто робити на реконструктивно-варіативних завданнях, які передбачають застосування знань у стандартних ситуаціях та трансформацію інформації, наприклад, редагування тексту, складання плану чи переказ із творчим доповненням. Пріоритетними в контексті компетентнісного підходу є творчі завдання, спрямовані на створення студентами нового освітнього продукту, застосування знань у нестандартних ситуаціях та виявлення власної позиції через написання есе, створення проєктів, підготовку до дебатів, розробку сценаріїв чи ведення мовного портфоліо. Розширюють спектр навчальних можливостей дослідницькі завдання, які стимулюють до самостійного інформаційного пошуку, критичного аналізу джерел та здійснення власних невеликих мовознавчих розвідок, наприклад, дослідження етимології фразеологізмів, особливостей мови сучасних ЗМІ або вивчення місцевих діалектів.

Форми організації домашньої роботи також мають бути варіативними. Поряд із традиційними індивідуальними завданнями, що враховують особистісні потреби та можливості кожного студента, надзвичайно корисними є групові та парні форми роботи. Вони сприяють розвитку комунікативних навичок, уміння співпрацювати, розподіляти обов'язки та досягати спільної мети під час підготовки спільного проєкту, створення презентації чи взаємного редагування текстів. Особливе місце займає проєктна діяльність – довготривалі завдання, що передбачають комплексне застосування знань та вмінь для вирішення певної проблеми або створення освітнього продукту. Ефективними є випереджувальні завдання, які готують студентів до сприйняття нового матеріалу та актуалізують їхній попередній досвід.

Щоб домашні завдання були справді дієвими, вони повинні відповідати низці вимог. Насамперед, здобувачі освіти мають чітко розуміти, як виконання завдання допоможе їм у реальному житті або майбутній професійній діяльності, тому завдання мають бути наближені до реальних ситуацій, з використанням актуальних текстів і проблем. Творчий характер завдань заохочує до нестандартних рішень, висловлення власної думки та креативності. Невід'ємною вимогою є чіткість інструкцій та критеріїв оцінювання, щоб студенти розуміли, що від них вимагається та як буде оцінено їхню роботу. Також необхідно дотримуватися оптимального обсягу та складності, враховуючи вікові особливості та загальне навчальне навантаження. А регулярність та систематичність забезпечать неперервність навчального процесу.

Домашні завдання є потужним інструментом індивідуалізації та диференціації навчання. Вони дозволяють викладачеві враховувати унікальні особливості кожного здобувача освіти, його навчальні потреби, темп роботи та рівень підготовки. Пропонуючи завдання різного рівня складності, творчого спрямування або надаючи можливість вибору певних аспектів роботи, педагог створює умови для максимального розкриття потенціалу кожного студента. Можливість вибору не лише підвищує мотивацію, а й розвиває відповідальність за власний навчальний результат.

Упорядкована система домашніх завдань є важливим інструментом для забезпечення ефективного зворотного зв'язку та моніторингу в навчальному процесі. Аналізуючи виконані роботи, викладач отримує цінну інформацію про рівень засвоєння матеріалу здобувачами освіти, виявляє типові помилки та труднощі, що дозволяє оперативно коригувати навчальні стратегії. Водночас для студентів домашні завдання стають засобом самоконтролю та самооцінки, дають можливість ідентифікувати власні прогалини у знаннях та свідомо працювати над їх усуненням.

Ефективна, практично спрямована й диференційована система домашніх завдань є ключовим інструментом формування компетентностей, самостійності та творчого потенціалу, запорукою якісної мовної підготовки та успішної самореалізації здобувачів освіти в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А.А. Диференційовані домашні завдання на уроках української мови та літератури в умовах дистанційного навчання. *Житомирщина педагогічна.* 2021. № 2 (22).

2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. URL:https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення 10.05.2025).

3. Що таке компетентнісний підхід у навчанні – відповідає Державна служба якості освіти. URL:https://nus.org.ua/2022/01/28/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/ (дата звернення 09.05.2025).

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ: ПОГЛЯД ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА

Єракова Олена Володимирівна,
педагог-організатор Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова*: нова українська школа, компетентнісний підхід, педагог-організатор, дитиноцентризм, виховна діяльність, учнівська ініціативність,*

проєктна діяльність, партнерство, цифрові технології, соціальна компетентність.

Сучасна початкова школа вже не може обмежуватися лише тим, щоб просто передавати дитині певний обсяг знань. В умовах Нової української школи важливим стає інше питання: що саме дитина може зробити з цими знаннями в реальному житті? Саме тому компетентнісний підхід для мене, як для педагога-організатора, не просто окремий напрям роботи, а принцип, який має пронизувати все щоденне шкільне життя.

Державний стандарт початкової освіти орієнтує освітній процес на формування конкретних компетентностей та досягнення реальних результатів. Тому вважаємо, що завдання педагога-організатора не лише в тому, щоб проводити свята, конкурси чи тематичні заходи, а насамперед – у формуванні особистості молодшого школяра. Потрібно створити умови, в яких дитина зможе проявити себе, спробувати різні соціальні ролі, навчитися взаємодіяти з іншими, прийняти рішення, відповідати за результат і відчувати власну значущість.

На наше переконання, компетентність формується не тоді, коли дитина правильно відповідає запитам дорослого, а тоді, коли вона отримує можливість діяти самостійно. Саме тому в своїй діяльності намагаємося не організувати для дітей, а організувати разом із дітьми. На перший погляд – це лише невелика зміна слів, але насправді – докорінна зміна ролі самого учня. Учень може бути не просто глядачем шкільного заходу, а його ведучим, автором ідеї, дизайнером афіші, фотографом, частиною творчої команди, учасником волонтерської ініціативи, дослідником або навіть організатором.

У роботі педагога-організатора компетентнісний підхід особливо чітко проявляється через проєктну, ігрову, творчу, командну та соціально значущу діяльність. Наприклад, під час підготовки до шкільного заходу дитина одночасно:

- планує власні дії;
- комунікує з іншими;
- розподіляє ролі;
- вчиться домовлятися;
- використовує цифрові інструменти;
- презентує результат;
- оцінює власний внесок і роботу всієї команди.

Таким чином, один виховний захід може стати справжньою «лабораторною компетентністю». Саме так ми розглядаємо конкурси, творчі проєкти, тематичні тижні, флешмоби, квести, майстер-класи, екскурсії та інші форми шкільного життя. Їхня цінність не лише в кінцевому результаті. Найважливіше це те, якою дитина стає під час підготовки заходу та участі в ньому.

Наша практична робота в Шосткинській початковій школі «Паросток» демонструє широкий спектр такої діяльності. На інформаційних ресурсах закладу можна знайти творчі конкурси, літературні ініціативи, екскурсії, майстер-класи, тематичні заходи, а також матеріали з питань безпеки та громадянського виховання. Серед досягнень учнів є, зокрема, перемоги в

літературних конкурсах міського та обласного рівнів, а також у творчих та інтелектуальних змаганнях. Для мене – це не просто перелік проведених заходів. За кожною такою публікацією залишається реальний досвід дитини: «Я можу», «У мене вийшло», «Я потрібен команді».

Одним із найважливіших результатів компетентнісного підходу в роботі педагога-організатора є розвиток учнівської ініціативності: у закладі добре працює і дитяче самоврядування «Паросток». Традиційна модель часто працює за таким алгоритмом: дорослий придумав, дорослий організував, дитина виконала. В умовах НУШ бачимо зовсім інший шлях: ідея, обговорення, вибір, планування, діяльність, результат, рефлексія. Навіть якщо дитяча ідея спочатку здається дорослому не зовсім ідеальною, важливо дати можливість її озвучити. Адже саме з права бути почутим, як підтверджує досвід, починається відповідальність.

Тому в організації шкільного життя створюємо ситуації, де учні можуть не тільки брати участь, а й реально впливати на зміст діяльності. Це може бути вибір теми творчого проєкту, формату заходу, музичного супроводу, способу презентації результату, розподілу ролей у команді або створення власного інформаційного продукту.

Сучасна дитина живе одночасно і у фізичному, і в цифровому світі. Тому цифрові технології у виховній роботі розглядаємо не просто як засіб демонстрації інформації. Цифровий інструмент стає справді цінним лише тоді, коли дитина за допомогою нього щось створює, комунікує, досліджує або презентує. У нашому попередньому досвіді ефективність такого підходу підтверджувалася використанням інтерактивних сервісів, спільних презентацій, Padlet, Wordwall, Scratch, цифрових творчих завдань та інших інструментів.

У діяльності педагога-організатора цей досвід можна розвивати через створення цифрових плакатів, спільних онлайн-дошок, презентацій до шкільних подій, відеопривітань, цифрових виставок, фотозвітів, віртуальних квестів та учнівських медіапроєктів. Водночас цифрова компетентність нерозривно пов'язана з безпекою. Дитина має не тільки вміти користуватися ресурсами, а й розуміти відповідальність за свою поведінку в Інтернеті.

Особливе значення має формування соціальної компетентності. Під час колективної діяльності дитина вчиться того, чого неможливо навчитися лише з підручника. Саме тому командні ігри, квести, творчі майстерні, благодійні та громадянські ініціативи, шкільні акції мають на меті не лише розвагу чи організацію. Їхній прихований, але виключно важливий результат – це формування досвіду взаємодії.

Сьогодні робота педагога-організатора має ще одну особливість – нам потрібно підтримувати дитину в умовах сучасної нестабільності та викликів. Тому шкільний захід сьогодні – це не просто щось «цікаве після уроків». Це можливість переключити увагу, отримати позитивні емоції, відчути себе частиною спільноти та побачити власну значущість.

Наш педагогічний досвід переконує, що позитивна емоційна підтримка допоможе дітям краще долати тривожність і зосередитися на діяльності. Тому у виховній роботі особливо важливо поєднувати активну діяльність із турботою

про емоційний стан дитини. Безпека, підтримка, передбачуваність, можливість бути собою та відчувати себе частиною колективу – це сьогодні також важливий результат роботи педагога.

Неможливо сформувати компетентну дитину без партнерської взаємодії дорослих. Педагог-організатор у цьому процесі часто стає власним містком між учнями, педагогами, батьками чи громадою. Тому важливо не просто інформувати батьків про заходи, а залучати їх до шкільного життя: як партнерів, консультантів, учасників, волонтерів або носіїв професійного досвіду.

Не менш важливою є взаємодія із зовнішнім світом. Екскурсія, зустріч із представником певної професії чи відвідування культурного закладу – це можливість показати дитині, що школа не існує окремо від реального життя. Прикладом є екскурсії наших учнів до екоцентру Сергія Корнієнка та етноцентру Берегиня, де пізнання учнів поєднані з діяльністю, спостереженням та спілкуванням.

Саме тому, працюючи педагогом-організатором, дедалі більше переконуємося: НУШ починається не з нового сценарію свята, НУШ починається зі зміни ставлення до дитини. Для нас компетентний підхід – це коли дитині дозволено не тільки відповідати, а й запитувати; не тільки виконувати, а й пропонувати; не тільки слухати, а й говорити.

Основне завдання педагога-організатора, як переконує наш досвід, у тому, щоб створити все для цього вільного простору, щоб шкільне життя в «Паростку» було таким, у якому кожна дитина зможе знайти свою роль і сказати: «Я тут важливий!», «Я можу!», «Я вмію!», «Я можу бути корисним іншим!».

У такому підході вбачаємо справжній результат діяльності педагога-організатора.. Компетентність не формується за один виховний захід – вона складається з маленьких, щоденних ситуацій вибору, взаємодії, відповідальності, творчості та рефлексії. І, якщо після заходу дитина не лише забирає із собою грамоту чи фотографію, а відчуває нову впевненість у собі, уміння працювати з іншими та бажання діяти – цей захід був дійсно компетентнісним.

Отже, реалізація компетентнісного підходу в Шосткинській початковій школі «Паросток» в умовах НУШ – це створення діяльнісного, творчого, безпечного та партнерського середовища. Саме тому сучасний педагог-організатор – це не просто організатор подій, а наставник, який допоможе дитині побачити власні можливості, відчути свою цінність і зробити перші кроки до самостійного життя.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, чинна редакція. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go (дата звернення: 10.09.2026).

2. Концепція Нової української школи. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 10.09.2026).

3. Офіційний сайт Шосткинської початкової школи Паросток. Матеріали самооцінювання освітніх та управлінських процесів Шосткинської початкової школи Паросток. URL: https://school13.shostka.ua/ (дата звернення: 10.09.2026).

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Зубар Катерина Сергіївна, вчитель англійської мови Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *емоційна компетентність, соціально-емоційне навчання, НУШ, початкова школа, англійська мова, інноваційні технології.*

Сучасна початкова освіта поступово відходить від моделі, у якій основним результатом навчання є накопичення учнями певного обсягу знань. Концепція Нової української школи орієнтує освітній процес на формування компетентної особистості, здатної застосовувати набуті знання, взаємодіяти з іншими, приймати рішення, розв'язувати проблеми та конструктивно керувати власними емоціями [1].

Особливого значення набуває розвиток соціально-емоційних навичок молодших школярів. Дитина, яка вміє розпізнавати власні емоції, називати їх, розуміти емоційний стан інших людей та обирати прийнятні способи реагування, отримує важливі інструменти для успішного навчання і взаємодії [3].

Актуальність соціально-емоційного навчання посилюється й на рівні державної освітньої політики. Міністерство освіти і науки України визначає соціально-емоційне навчання як важливий інструмент розвитку наскрізних умінь учнів НУШ. У 2025 році МОН України затверджено Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи» [2].

Урок англійської мови має значний потенціал для розвитку емоційної компетентності молодших школярів, оскільки передбачає постійну комунікативну взаємодію, використання діалогів, рольових ситуацій, ігор, історій, пісень, творчих завдань та роботи в парах і групах.

Доцільним є використання принципу English through emotions – «англійська через емоції». Його сутність полягає у тому, що іншомовний матеріал використовується не лише для формування мовних умінь, а й як інструмент усвідомлення та вираження емоцій. Наприклад, під час вивчення лексики за темою «Feelings» учні не просто запам'ятовують слова happy, sad, angry, tired, scared, excited, а вчаться пов'язувати їх із власним досвідом. Під час роботи з конструкціями I am…, I feel…, I am happy because… дитина отримує можливість висловити власний емоційний стан англійською мовою. Важливо, щоб така

діяльність не перетворювалася на формальне заучування назв емоцій. Учитель створює ситуації, у яких дитина може спостерігати, порівнювати, пояснювати, співпереживати та знаходити конструктивні способи реагування.

Одним із ефективних прийомів є Emotion Check-in – коротка емоційна перевірка на початку уроку. Учитель пропонує учням обрати емоцію, яка найбільше відповідає їхньому теперішньому стану, та назвати її англійською. Для учнів початкової школи це може бути реалізовано за допомогою карток із виразами обличчя, піктограм або персонажів. Для учнів 1–2 класів достатньо одного слова або короткої фрази. Старші учні можуть доповнювати відповідь поясненням. Такий прийом одночасно активізує іншомовну лексику, створює простір для самоспостереження та допомагає вчителю краще зрозуміти емоційний стан класу.

Наступним прийомом є вправа Emotion Detective («Емоційний детектив»). Учні отримують коротку ситуацію, зображення або мінідіалог і мають визначити, що відчуває персонаж. Після цього вони аргументують свою думку. Наприклад: Tom has a test today. He studied a lot, but he is not sure about the answers. Учні визначають можливу емоцію: Tom is worried. Після цього вчитель ставить додаткове запитання: What can Tom do? Діти пропонують конструктивні варіанти: He can take a breath. He can ask the teacher. He can try his best. Таким чином, вправа виходить за межі звичайної роботи з лексикою. Учні навчаються розпізнавати емоційні стани інших людей, пояснювати їх причини та шукати способи подолання складних ситуацій.

Ще одним прийомом є My Emotion – My Action («Моя емоція – моя дія»). Його мета – показати учням зв’язок між емоцією та поведінкою. Дитина обирає емоцію і визначає прийнятний спосіб дії. Наприклад: I am angry. I can take a breath. I am sad. I can talk to my friend. I am tired. I can have a rest. Для молодших школярів така модель є особливо корисною, оскільки допомагає поступово формувати уявлення про те, що емоції є природною частиною життя, але людина може обирати спосіб реагування на них.

Важливу роль відіграє також емоційна рефлексія наприкінці уроку. Замість традиційного запитання «Що ми сьогодні вивчили?» учитель може запропонувати учням завершити одну з фраз: Today I feel… Today I can…I liked… Такий формат дозволяє поєднати предметну рефлексію з емоційним самоусвідомленням.

Інноваційність запропонованого підходу полягає не лише у використанні окремих вправ, а передусім у системному поєднанні мовної, діяльнісної та соціально-емоційної складових уроку. Учень при цьому виступає не пасивним виконавцем навчальних завдань, а активним учасником комунікативної взаємодії.

Важливо також дотримуватися принципу емоційної безпеки. Учень не повинен бути змушений публічно розповідати про особисті переживання. Завдання можна виконувати від імені персонажа, вигаданої дитини чи героя історії. Це дозволяє говорити про емоції, не порушуючи особистих меж школярів [4].

Отже, урок англійської мови може стати природним простором для розвитку не лише іншомовної комунікативної компетентності, а й умінь, необхідних для ефективної взаємодії з іншими людьми. Такий підхід відповідає діяльнісній спрямованості НУШ, у межах якої учні не лише отримують інформацію, а й навчаються діяти, співпрацювати, приймати рішення та застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 12.09.2026).
2. Міністерство освіти і науки України. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на тему «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи» : наказ МОН України від 04.11.2025 № 1465.
3. Goleman D. Emotional Intelligence. New York : Bantam Books, 1995. 352 p.
4. CASEL. What Is SEL? Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Косарєва Анастасія Володимирівна,
вчитель початкових класів СПШ № 30 «Унікум» СМР м. Суми, Сумського району, Сумської області

***Ключові слова*:** *інтерактивні технології, навчально-пізнавальна діяльність, молодші школярі, початкова школа, Нова українська школа.*

Постановка проблеми. Сучасна початкова освіта орієнтована на активну участь учнів у навчальному процесі, розвиток їхньої самостійності, ініціативності та здатності застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях. Відповідно, актуальним завданням учителя є пошук таких форм і методів організації навчання, які забезпечують не лише засвоєння навчального матеріалу, а й активізацію навчально-пізнавальної діяльності школярів. Особливого значення у цьому контексті набувають інтерактивні технології, що ґрунтуються на активній взаємодії учнів між собою та з учителем, спільному пошуку й обговоренні способів розв’язання навчальних завдань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів представлена в сучасних дослідженнях українських науковців. У методичних рекомендаціях Н. Бібік, О. Вашуленко, Н. Листопад та інших дослідників акцентовано увагу на ефективному управлінні навчально-пізнавальною діяльністю учнів початкових

класів в умовах Нової української школи [1]. О. Петрук розглядає особливості сучасних молодших школярів та наголошує на необхідності перегляду підходів до навчальної взаємодії з урахуванням змін у пізнавальних процесах дітей, зумовлених цифровим середовищем [2]. Т. Павлова обґрунтовує дидактичний потенціал електронного інтерактивного підручника як засобу персоналізації навчання та розвитку загальнонавчальних умінь учнів [3]. Сучасні педагогічні підходи до організації освітнього процесу в початковій школі також передбачають поєднання діяльнісного, проблемного, дослідницького, проєктного та ігрового навчання [4].

Метою публікації є розкриття педагогічного потенціалу інтерактивних технологій як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи та визначення особливостей їх ефективного використання в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивні технології передбачають таку організацію навчання, за якої учні є безпосередніми учасниками освітньої взаємодії. Їх застосування змінює характер діяльності школяра: замість пасивного сприймання готової інформації він залучається до обговорення, аналізу, пошуку, порівняння, аргументації та спільного розв’язання навчальних завдань. Саме активна діяльність учня є важливою умовою ефективного управління його навчально-пізнавальною діяльністю [1].

До інтерактивних технологій, які можуть використовуватися в початковій школі, належать робота в парах і групах, «мозковий штурм», «мікрофон», «незакінчене речення», взаємонавчання, навчальні та рольові ігри, дискусії, створення проблемних ситуацій. Їх педагогічна цінність полягає в тому, що навчальне завдання стає предметом спільної діяльності учнів. У процесі такої взаємодії школярі вчаться висловлювати власну думку, слухати інших, аргументувати позицію та узгоджувати спільні рішення [1; 2].

Важливою умовою результативного використання інтерактивних технологій є врахування особливостей сучасних молодших школярів. О. Петрук зазначає, що цифрове середовище впливає на особливості пізнавальних процесів дітей, зокрема на концентрацію уваги, сприймання інформації та способи взаємодії з нею. Це актуалізує потребу в пошуку ефективних способів організації навчання, які передбачають зміну видів діяльності, активну взаємодію та залучення учнів до виконання різноманітних завдань [2].

Перспективним напрямом є поєднання інтерактивних технологій із цифровими засобами навчання. Електронні інтерактивні матеріали дають змогу урізноманітнювати способи подання інформації, створювати ситуації вибору, забезпечувати оперативний зворотний зв’язок і залучати учнів до активної роботи з навчальним контентом [3]. Водночас цифрові засоби мають використовуватися не самоцільно, а відповідно до навчальної мети та з урахуванням вікових особливостей школярів.

Особливу роль у процесі активізації навчально-пізнавальної діяльності відіграє діяльнісний характер інтерактивного навчання. Виконання проблемних, пошукових і дослідницьких завдань спонукає учнів не лише відтворювати отриману інформацію, а й застосовувати її для розв’язання нових ситуацій. Серед

сучасних підходів до організації навчання в початковій школі дослідники виокремлюють проблемне, дослідницьке, проєктне та гейміфіковане навчання, які можуть реалізовуватися в інтерактивній формі [4].

Водночас ефективність інтерактивних технологій залежить від педагогічної майстерності вчителя. Його завдання полягає у визначенні доцільної технології відповідно до змісту уроку, віку учнів та очікуваних результатів навчання. Учитель організовує взаємодію, створює умови для висловлення різних думок, спрямовує пошукову діяльність і забезпечує зворотний зв'язок. Такий підхід сприяє формуванню партнерської взаємодії та підвищує залученість учнів до освітнього процесу [1; 2].

Отже, інтерактивні технології можуть розглядатися не лише як сукупність окремих методів і прийомів, а як спосіб організації навчання, що забезпечує активну діяльність школярів. Їх систематичне та педагогічно обґрунтоване використання сприяє розвитку пізнавальної активності, самостійності, комунікативних умінь і здатності співпрацювати.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, інтерактивні технології мають значний потенціал для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи. Їх використання забезпечує активну навчальну взаємодію, створює умови для самостійного пошуку та обговорення, сприяє розвитку пізнавальної активності й комунікативних умінь. Ефективність інтерактивного навчання визначається його відповідністю віковим особливостям учнів, змісту навчання та поставленим освітнім цілям. Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення педагогічних умов поєднання інтерактивних і цифрових технологій для підвищення активності молодших школярів у різних видах навчальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М., Вашуленко О. В., Листопад Н. П., Мартиненко В. О., Онопрієнко О. В., Павлова Т. С., Петрук О. М. Особливості навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи : методичні рекомендації. Київ : [б. в.], 2024.
2. Петрук О. М. Особливості сучасних молодших школярів: орієнтири для навчальної взаємодії. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 1. С. 132–140.
3. Павлова Т. С. Цифрові інновації в загальній середній освіті: роль електронного інтерактивного підручника. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 29–30 жовт. 2024 р. Київ : Педагогічна думка, 2025. С. 420–423.
4. Ліпчевська І. Л. Modern Pedagogical Approaches to Teaching Computer Science in Primary School. Viae Educationis. Studies of Education and Didactics. 2025. № 1 (4). С. 29–34.
5. Топузов О. М., Онопрієнко О. В., Петрук О. М., Ліпчевська І. Л., Павлова Т. С. Effectiveness of learning formats under unstable conditions: educational process in primary school. Information Technologies and Learning Tools. 2025. Vol. 107, № 3. P. 1–19.

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМОДІЮ: ФОРМУВАННЯ КОМАНДНОЇ КУЛЬТУРИ В 1 КЛАСІ НУШ

Кулик Любов Василівна, вчитель-методист, старший вчитель Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *фундаментальний підхід, суб'єкт освітнього процесу, взаємодія, навчання, комунікація, методи, завдання, командна культура.*

Навчання через взаємодію (або інтерактивне навчання) є одним із фундаментальних наскрізних принципів Державного стандарту початкової освіти, який змінює роль учня від пасивного слухача до активного суб'єкта освітнього процесу. Замість механічного запам'ятовування фактів («знання заради знань») дитина вчиться критично мислити, комунікувати та застосовувати отриману інформацію у реальному житті.

У 2026–2027 навчальному році наш клас проходить перший ключовий цикл початкової освіти (1–2 класи) – адаптаційно-ігровий. Навчання базуємо на ігрових методах. Вважаємо, що взаємодія для нас є основою всього освітнього процесу: діти навчаються працювати у мікрогрупах, знайомляться з правилами взаємодії, розподіляють ролі та висловлюють свої емоції, орієнтуючись на поради вчителя.

Діємо згідно векторів комунікації в класі.

Вертикальний вектор *(«Учитель → Учень» або «Учень → Учитель»)*

Нашим досягненням є трансформація комунікації з авторитарної на партнерську. Подаємо навчальний матеріал, інструкції, забезпечуємо зворотний зв'язок (хвалимо, критикуємо конструктивно: не учня, а роботу), підтримуємо та створюємо разом з учнями правила класу. Пропонуємо учням зразки і стимулюємо бажання ставити запитання щодо теми, вчимо демонструвати знання, виражати труднощі або нерозуміння матеріалу, просити про допомогу.

Горизонтальний вектор *(«Учень → Учень»)*

Вважаємо, що ключовою для розвитку соціоемоційних навичок (soft skills) є комунікація всередині учнівського колективу. Організовуємо навчальну взаємодію:

- робота в парах та групах,
- спільні проєкти,
- взаємоперевірка,
- обговорення дискусійних питань.

Особистісна взаємодія в класі передбачає:

- дружнє спілкування на перервах,
- формування мікрогруп,
- розв'язання внутрішніх конфліктів,
- наставництво (коли сильніший учень допомагає слабшому).

Внутрішній вектор *(«Учитель → Клас» як єдине ціле)*

Для створення спільного інформаційного та психологічного поля

використовуємо:

- організаційні моменти,
- оголошення правил,
- створення загального настрою,
- мотивацію класу,
- фасилітацію групових дискусій.

Це сприяє формуванню культури поведінки класу та спільних цінностей.

Зовнішній вектор *(«Клас / Учитель → Батьки / Адміністрація»)*

Систематично, за потребою, обговорюємо успіхи та поведінку учнів із батьками (в особистих бесідах). Спільно вирішуємо системні проблеми. Кожен тиждень в нашій школі є тематичним. Ми беремо участь у всіх заходах, радіємо своїм успіхам.

На нашу думку, уміння дітей взаємодіяти, дружити, домовлятися, допомагати, приймати відмінності та відчувати себе частиною класу є найважливішими у формуванні напрямів горизонтального вектора комунікації. Найкраще працюють не разові «виховні бесіди», а короткі щоденні практики.

«Ми – команда» (формування умінь співпрацювати, навички спілкування і закріплює правила). Учні отримують спільне завдання, яке неможливо виконати одному: побудувати вежу, пазл, аплікацію.

«Коло друзів» (формування почуття вдячності, розвиток позитивних стосунків). Таку вправу проводимо щодня 2–3 хвилини:

Сьогодні я хочу подякувати…

Мені допоміг…

«Знайди пару» (формування комунікації між учасниками освітнього процесу). Діти отримують частинки малюнка/пазла й шукають того, з ким утворюється ціле.

«Активний слухач» (формування вміння слухати). Один учень розповідає, другий не перебиває, потім повторює: «Я почув, що…»

«Комплімент по колу» (формування позитивного сприйняття однокласників). Вправа на ранковому колі, коли кожна дитина говорить сусіду щось добре.

«Зміна партнера» (допомагає розширенню кола контактів). Важливо для різних завдань формувати групи з різним складом. Учні працюють із різними однокласниками.

«Таємний друг» (формування умінь турбуватися про інших). На ранковому колі радимо дітям протягом дня непомітно зробити маленьку добру справу для іншого.

«Будуємо разом» (формування відчуття спільності). Кожна дитина отримує «цеглинку» зі словом: *дружба, допомога, повага, довіра* тощо. А потім складаємо разом ці цеглинки в будинок.

«Як ти вчиниш?» (формування емпатії). Учні мають можливість розіграти ситуації: друг сумує, не приймають у гру, хтось помилився.

«Світлофор стосунків».

За допомогою цеглинок Lego пропонуємо дітям оцінити стосунки з партнерами в групі/сусідом за партою:

🟢 допомагає; 🟡 треба подумати; 🔴 ображає/заважає

Перед виконанням завдання радимо дітям не ображатися на оцінку, а прийняти до відома та надалі докладати зусиль для зміни своєї поведінки, щоб стати справжнім учасником команди.

У формуванні в учнів навичок самоконтролю особливо ефективними, як показує наш досвід, є такі методи: .

«Ми сьогодні разом» – 5 хвилин.

Кожного дня маленьке питання:

- «Що сьогодні зробить наш клас дружнішим?»
- «Як ми можемо допомогти одне одному?»
- «Що означає бути хорошим другом?»

Спільна мета замість змагання. Важливо запитати не «Хто перший виконає завдання?», а «Чи зможемо ми разом набрати 10 добрих справ?».

Стіна добрих справ. На стіні класу в укритті – дерево. За кожну помічену добру взаємодію дитина додає сердечко/цеглинку:

- Допоміг.
- Підтримав.
- Поділився.
- Запросив у гру.
- Пробачив.

Мирне вирішення конфлікту. Пропонуємо дітям простий алгоритм із 4 кроків:

1. СТОП ✋ – зупинися.
2. СКАЖИ 💬 – «Мені не подобається, коли…»
3. ПОСЛУХАЙ 👂 – що говорить інший.
4. ДОМОВСЯ 🤝 – «Як ми можемо вирішити це разом?»

Цей алгоритм не лише пояснюємо, а багаторазово програємо в рольових ситуаціях з учнями.

Горизонтальний вектор НУШ починається там, де дитина перестає сприймати однокласника як суперника і починає бачити в ньому партнера. А практичну модель для 1 класу можемо представити так: «**Щодня 5 кроків до дружного класу:** *зустріти → поговорити → попрацювати разом → зробити добру справу → рефлексувати*».

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 12.09.2026).
2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова КМУ від 21.02.2018 № 87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go (дата звернення: 12.09.2026).
3. Костенко Т.М., Довгопола К.С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування: навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.

4. Волощенко О. В., Козак О. П., Остапенко Г. С. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2 частинах). Київ: Світич, 2023.

ТВОРЧІСТЬ ЯК БЕЗПЕЧНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ ЕМОЦІЙНОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДИТИНИ

Малиновська Олександра Олександрівна, вчитель початкових класів Конотопського ліцею № 3 Конотопської міської ради Сумської області

Ключові слова: *творчість, емоційне самовираження, психологічна стійкість, безпечний простір, дитинство.*

Дитинство – особливий період розвитку та становлення особистості, який потребує особливої уваги і підтримки дорослих. Насамперед це пов’язано з відсутністю у дитини достатнього досвіду для самовираження своїх думок та емоцій, внутрішніх переживань та сподівань від навколишнього світу, який змінюється шаленими темпами, а в умовах сучасності несе небезпеку як фізичному, так і психологічному здоров’ю.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що одним із найефективніших засобів створення безпечного простору для емоційного самовираження дитини є творчість, оскільки дає можливість дітям різної вікової категорії безпечно виражати свої емоції, переживання, знижуючи в такий спосіб рівень стресу і формуючи психологічну стійкість. Творчість є універсальною мовою, яка без слів допомагає описати складні емоційні переживання без страху бути засудженим чи непочутим.

У наукових дослідженнях (А. Богуш, І. Бех, Г. Костюк, О. Музика, О. Проскура, Т. Піроженко та ін.) творчість розглядається як одна з ключових цінностей формування особистості, яка забезпечує розвиток культури, налагодження емоційного стану, формування духовності, психологічної стійкості, позитивного світогляду, вміння творчо підходити до розв'язання проблемних ситуацій.

Активне залучення дітей до творчої діяльності дає можливість забезпечити розвиток емоційного інтелекту, пізнавальної активності, створити умови для безпечного самовираження та самореалізації в процесі створення образів без нав’язування дорослими певних способів дій, виключити шаблонність, необхідність наслідування зразка, стереотипність. Пошук власних творчих шляхів формує особистісне ставлення дитини до навколишнього світу, допомагає впорядкувати думки, відвернути увагу від негативу, заспокоїти. В такий спосіб педагог має можливість допомогти дитині подолати стрес, страхи, тривожні стани, поганий настій, депресію, сфокусувати увагу на творчому процесі в спокійному та радісному середовищі, яке сприятиме поступовому відновленню внутрішньої рівноваги, зміцненню емоційної стійкості, відкриттю

нових способів піклування про себе.

Творчість як безпечний простір для емоційного самовираження дитини полягає у:

- створенні території без оцінок та правил. Творчий процес за своєю природою не містить поняття правильно чи неправильно, саме тому дитина може виступити творцем власного уявного світу, де з'являються неіснуючі тварини, трава може бути червоною, а сонце смарагдовим. Водночас відсутність критики і щире бажання пізнати світ дитини знижує рівень тривожності, дає відчуття контролю, якого так часто не вистачає дітям в реальному житті;
- формуванні екологічної трансформації негативних емоцій. У дитячому віці складно висловити страх, агресію чи гнів словами, проте виплеснути безпечно їх назовні діти можуть шляхом використання темних фарб, сильного стискання пластиліну, наривання паперу для колажу, активної гри на музичному інструменті тощо. В такий спосіб відбувається захист дитячої психіки від внутрішньої напруги та саморуйнування;
- розвитку емоційного інтелекту. Творча діяльність сприяє пізнанню та диференціації почуттів дитини. Ставлячи в процесі творчої активності прості запитання, дорослий може допомогти дитині краще зрозуміти себе, оскільки діти найчастіше відображають те, що відчувають, або що їх турбує в даний момент на підсвідомому рівні.

До основних інструментів емоційного самовираження дитини належать:

- малювання: крейдою, аквареллю або гуашшю, пальчиками, пензликом, ватними паличками тощо. Ефективною технікою в процесі емоційного самовираження вважається інтуїтивне малювання, де важливий не результат, а сам процес;
- ліплення і глинотерапія: робота з пластиліном, глиною, кінетичним піском. Такий вид творчої діяльності дає можливість зняти м'язову напругу, допомогти подолати страх шляхом трансформації його у ліплені смішні фігурки з пластиліну;
- театр іграшок та казкотерапія полягає у створенні власних історій або розігруванні сцен за допомогою ляльок; водночас діти можуть дистанціюватися від власних проблем шляхом перенесення їх на вигаданих персонажів.

З метою створення безпечного простору для емоційного самовираження дитини шляхом творчої діяльності педагогам і батькам необхідно дотримуватися таких правил:

1. Створення фізичного куточка для творчості. В момент, коли дитині емоційно потрібно побути наодинці зі своїми думками, вона повинна мати вільний доступ до олівців, паперу, фарб, пластиліну тощо.
2. Заохочення обговорення почуттів. Можна запитати дитину про її витвір мистецтва, разом із тим дати можливість самостійно, без тиску, розповісти про її роботу.
3. Фокусування на творчому процесі, а не на результаті. Підтримувати вибір дитини, акцентувати увагу на емоціях, які виникають у процесі творчості, замість оцінки результату роботи.

4. Не нав’язування власних рішень. Намагайтеся уникати виправлення дитячих малюнків чи виробів, дайте дитині можливість творчого самовираження, пізнання внутрішнього світу та способів його прояву через творчість. У такий спосіб діти матимуть можливість пошуку способу індивідуального самовираження та не боятимуться отримати критику чи зауваження з боку дорослих.

Отже, можемо зробити висновок, що одним із найкращих способів розв'язання психологічної проблеми в дитячому віці є творчість, яка сприяє вивільненню негативних емоцій, внутрішніх переживань та страхів дитини. Через творчу діяльність активізується пізнавальна активність, покращується емоційне самопочуття та психологічне здоров’я дитини, пробуджуються емоції, виражаються почуття, формується вміння знаходження нестандартних рішень. Саме тому творчість як безпечний простір для емоційного самовираження дитини не повинна мати правильних чи неправильних рішень, страху помилитися чи виразити свої ідеї, натомість вона повинна забезпечити сприятливе середовище, де кожна дитина матиме можливість вільно творити та експериментувати.

Список використаних джерел

1. Григор’єва В. М. Вплив арт-терапії на розвиток творчого потенціалу дітей. Харків: Харківський національний університет, 2018. 200 с.

2. Демченко Т. О. Практикум з арт-терапії: навчально-методичний посібник. Ч. 1. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 320 с.

3. Жейнова С. С., Волік Н. М. Підтримка емоційної стійкості та інтересу дітей раннього та дошкільного віку засобами художньо-творчої діяльності. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. №12(20). С. 351-360.

4. Мрака Н. Арт-терапія в роботі з дітьми ВПО. *Арт-терапія і війна: контексти і досвід практичної роботи* / за заг. ред. Н. Кальки, Г. Одинцової : колективна монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2023. 283 с.

5. Назаревич В. В. Я ART. Посібник із саморегуляції методами арт-терапії. Київ, 2020. 180 с.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Мелькунова Олена Дмитрівна, вчитель початкових класів Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова*: інновації, інтерактив, взаємодія, пізнавальна активність.*

В умовах Нової української школи в організації освітньої діяльності з молодшими школярами слід переходити від «передавання знань» до «навчання

жити». В сучасному суспільстві неможливо одній людині знати все, навіть в окремій вузькій галузі. Численні факти добре «запам'ятовують» комп'ютери. Сьогоднішнім учням потрібні інші навички: думати, розуміти сутність речей, осмислювати, вміти шукати потрібну інформацію. Дитині потрібна напружена розумова робота та участь її у такому процесі.

Саме цьому сприяють інноваційні технології. Дещо змінивши слова видатного китайського філософа, можна сформулювати кредо інноваційного навчання: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я чую й бачу, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок».

Використання інноваційних технологій – це спосіб створення атмосфери в класі, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості. З-поміж запропонованої великої кількості інноваційних технологій ми надаємо перевагу роботі в режимі інтерактиву. Це поняття тлумачиться як «взаємодія». Така взаємодія учителя й учня робить всіх учасників процесу суб'єктами.

Найголовнішим завданням на кожному уроці є активізація пізнавальної діяльності. Тому щоразу, обдумуючи урок, спочатку розв'язуємо принципове завдання, як найдоцільніше організувати передачу нового матеріалу – повідомлення, евристична бесіда, відкриття, роздум, розв'язання проблеми, самостійна робота тощо. Необхідно перетворити кожний урок на урок спілкування, мислення, де істина постає як суперечка про істину, як діалог. З метою активізації пізнавальної діяльності, на своїх уроках застосовуємо елементи інтерактивних технологій, творчі проблемні завдання, що забезпечують розвиток тих здібностей і якостей, які перебувають ще у стадії формування.

Інтерактивне навчання – це, насамперед, діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія вчителя та учня. Інтерактив – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, одним із завдань якої є створення комфортних умов навчання, за яких кожен учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність.

Пізнавальний інтерес – це міцний засіб навчання. Класична педагогіка минулого стверджувала «Смертельний гріх учителя – бути нудним». Тому потрібно надавати перевагу тим методам, що передбачають залучення учнів до активного здобування знань. Дослід чи проблемне навчання не можна протиставляти інформаційним методам або репродуктивному засвоєнню знань. Тільки вміле їх поєднання дає можливість підвищити ефективність навчання.

Серед інтерактивних методів віддаємо перевагу методу побудови «асоціативного куща». На початку роботи визначаю одним словом тему, над якою проводитиметься робота, а учні згадують, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку висловлюються найстійкіші асоціації, потім – другорядні. Фіксуємо відповіді у вигляді своєрідного «куща», який поступово «розростається». Цей метод універсальний, тому використовуємо під час вивчення будь-якої навчальної дисципліни і на всіх етапах уроку.

Також часто проводжу технологію «Мікрофон», яка дає можливість

кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію. Діти вже знають, що говорити має тільки той, у кого є «символічний» мікрофон; коли хтось висловлюється, решта не має права перебивати, щось говорити, вигукувати з місця.

Роботу в парах використовуємо для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань тощо. За умов парної роботи всі діти в класі отримують можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає можливість подумати, обмінятись ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують значної витрати часу. Серед них можна назвати такі: обговорення тексту, будь-якого завдання; аналіз чи редагування письмової роботи одне в одного; протестувати і оцінити одне одного; дати відповіді на запитання вчителя; порівняти записи, що зроблені в класі.

Не залишаємо без уваги і роботу в групах, яка дає можливість усім учасникам діяти, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування (зокрема, відпрацювання прийомів активного слухання, прийняття спільного рішення, узгодження різних поглядів). Роботу в групах практикуємо тоді, коли необхідно розв'язати проблему, з якою важко впоратись індивідуально, та коли одним із очікуваних результатів є набуття навичок роботи в команді. Під час створення груп об'єднуємо в одній групі учасників із різними рівнями підготовки та досвіду з питання, що розглядається, оскільки в різнорідних групах стимулюється творче мислення, інтенсивний обмін ідеями, проблема може бути розглянута з різних боків.

Ефективним методом для використання досвіду учнів із метою розв'язання проблем та розробки ідей є технологія «Мозковий штурм». Ця технологія найкраще спрацьовує в групах у кількості 5–7 осіб. Спочатку визначаємо проблему або тему для «мозкового штурму». Діти працюють в колі. Обирають лідера, який веде обговорення і заохочує появу нових ідей. Він повинен заохочувати кількість, а не якість ідей. Щоб збільшити появу нових ідей, надається учням певний час на роздуми і після декількох хвилин розпочинається «штурм» знову. Щоб удосконалити якість ідей, надаю дітям час для того, щоб вони написали свої ідеї спочатку індивідуально.

Інтерактивні технології відіграють важливу роль в освіті. Їхня перевага полягає в тому, що учні засвоюють різні аспекти пізнання (знання, розуміння, застосування, оцінювання), у класах збільшується кількість учнів, які свідомо засвоюють навчальний матеріал. Учні займають активну позицію у засвоєнні знань, зростає їхній інтерес у сприйманні знань. Суспільству потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Не менш важливими будуть такі їхні якості, як висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, налаштованість на максимальну самореалізацію, здатність досягати високої мети раціональним шляхом і коректними засобами.

Особливо значущим є формування компетентності педагога, його особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі: прийняти і зрозуміти нове, опанувати інноваційну ситуацію. Професіоналізм педагога і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграє його налаштованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток.

Сьогодні вже неможливо навчати традиційно: у центрі освітнього процесу має перебувати учень. Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учителем, учнями класу залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми.

Мета нашої професійної діяльності: створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини; надати можливість кожному вихованцеві відчути радість досягнення, усвідомлення своїх здібностей, віру у власні сили; допомогти здобувачам освіти зрости в умовах успіху; дати відчути радість від подолання труднощів; допомогти зрозуміти, що задарма в житті нічого не дається – завжди необхідно докласти зусиль. І тоді успіх супроводжується відчуттям радості та задоволення від діяльності, виникає почуття компетентності.

Пропонуємо окремі прийоми створення «ситуації успіху»:

1. «Радість класу» – емоційний відгук присутніх на успіх учня класу, констатація будь-якого, навіть незначного, позитивного результату діяльності, навіювання дитині віри у себе.

2. «Лінії горизонту» – перший успіх дитини одразу підхоплюється нами, пропонуємо виконати завдання на складнішому рівні, наче «відсуваючи» лінію горизонту.

3. «Авансування» – іноді під час індивідуальної роботи виконуємо з учнем завдання, пояснюючи йому складні місця, а потім у класі пропонуємо аналогічне завдання, що самостійно виконується учнем, і він відчуває успіх.

Використання інноваційних технологій – це спосіб створення атмосфери в класі, котра найкраще сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості. Інтерактивні форми роботи, як переконує наш досвід, допомагають не позбавити жодного учня уваги.

Список використаних джерел

1. Шейко Г.К. Інноваційні методи роботи в початковій школі. Харків: Видавництво «Ранок», 2008. 208 с.

2. Старинська О. Ініціатива як умова активізації пізнавальної діяльності учня. *Початкова школа*. 2000. № 5. С. 34 – 35.

3. Довгаль О. Г. Розвиток пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку в різних видах діяльності. Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2019. С. 58–64.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Мовчан Оксана Олексіївна, вчитель початкових класів Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

***Ключові слова**: компетентнісний підхід, Нова українська школа, педагоги, освітній процес, діяльнісний підхід.*

В сучасний час українська початкова освіта зорієнтована не стільки на запам'ятовування та накопичення учнями академічних знань, скільки на формування здатності застосовувати отримані знання на практиці, діяти самостійно та раціонально, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати в соціумі та навчатися впродовж життя. Саме ці завдання визначають сутність компетентнісного підходу як одного із фундаментальних принципів Нової української школи. За визначеннями у нормативних документах, науково-методичній літературі: «компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, цінностей та інших особистісних якостей, що забезпечують здатність людини успішно діяти в різних життєвих ситуаціях» [2]. Крім того, у Державному стандарті початкової освіти теж передбачено досягнення учнями очікуваних результатів навчання, розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь [1].

У практичній діяльності вчителя початкової школи компетентнісний підхід означає зміну структури і мети уроку. Якщо традиційне навчання переважно було побудоване за схемою «пояснення – запам'ятовування – відтворення», то компетентнісне навчання передбачає іншу послідовність: «проблема – запитання – дослідження – дія – застосування – рефлексія». Учитель у такій моделі теж змінює свою роль: від джерела готової інформації до організатора навчальної діяльності, партнера і фасилітатора. Його завдання – створити таку ситуацію, у якій учень сам прагнутиме використати знання для досягнення певної мети.

Одним із найефективніших засобів формування компетентностей називають проблемне навчання. Наприклад, під час уроку математики замість виконання кількох однотипних вправ учитель може запропонувати таку життєву ситуацію: «У бюджеті класу є певна сума грошей. Як організувати день іменинника у класі, щоб подарунків вистачило всім?». Учні, працюючи у групах, фактично застосовують математичні знання для розв'язання реальної проблеми.

Не менш важливим для формування основних компетентностей є діяльнісний підхід, коли учні досліджують, моделюють, експериментують, конструюють, класифікують, спостерігають, обговорюють, роблять висновки, працюючи над STEM/STREAM-завданнями, навчальними іграми, кейсами, картками, схемами та із цифровими ресурсами.

Важлива роль у формуванні компетентностей учнів початкової школи відводиться інтегрованому навчанню, оскільки діти молодшого шкільного віку бачать світ цілісно, у його взаємозв'язках. Наприклад, досліджуючи властивості

води, учні можуть одночасно застосовувати знання з природничої, мовно-літературної та математичної освітніх галузей: проводити досліди і записувати результати, працювати з інформацією, виконувати математичні обчислення, створити пам'ятку ощадливого використання води.

Ефективними інструментами формування компетентностей є навчальні проєкти, цінність яких полягає в тому, що дитина самостійно або з допомогою дорослих проходить повний цикл діяльності: визначає проблему, ставить запитання, планує роботу, шукає інформацію, взаємодіє з іншими, створює освітній продукт (плакат, лепбук, модель, пам'ятка, відео, презентація, макет тощо) і презентує результат.

Крім того, окремої уваги потребує формування наскрізних умінь молодших школярів. Наприклад, працюючи з текстом, можна не лише перевірити техніку читання, але й формувати уміння ставити запитання, визначати головну думку, знаходити аргументи, порівнювати інформацію, робити висновки та висловлювати власне ставлення.

Компетентнісний підхід неможливий без здійснення формувального оцінювання, завдання якого полягає у визначенні наступного кроку навчання учня/учениці. Формувальне оцінювання повинно ґрунтуватися на чітких навчальних цілях, зрозумілих критеріях, залученні учнів до самооцінювання та рефлексії, а також подальшому коригуванні навчання [3].

Важливою умовою реалізації компетентнісного підходу є безпечне та мотивувальне освітнє середовище. Компетентність формується лише тоді, коли дитина не боїться помилитися, коли вона готова пробувати, аналізувати результат і вдосконалювати власні дії.

Вчителі сучасної початкової школи також активно використовують цифрові технології та інструменти, що підвищують мотивацію й зацікавленість учнів, а саме: LearningApps, Wordwall, Kahoot, інтерактивні презентації, онлайн-дошки, QR-коди тощо.

Отже, компетентнісний підхід у початковій школі – це філософія організації освітнього процесу, в центрі якого перебуває дитина як активний суб'єкт навчання. Його якісна реалізація потребує зміни ролі вчителя, завдань, способів взаємодії та оцінювання. Формулу компетентнісного уроку НУШ можна сформулювати так: знання + дія + досвід + осмислення + застосування = компетентність. Саме тому метою уроку є не кількість виконаних вправ і не обсяг відтвореної інформації, а відповідь на запитання: «Що дитина тепер уміє робити? Чого вона навчилася?»

Компетентнісний підхід дає можливість перетворити початкову школу на цікавий простір для дитини, у якому вона досліджує світ, ставить запитання, робить відкриття, співпрацює, помиляється, шукає рішення та вчиться використовувати знання для життя. Саме в цьому полягає практичний сенс компетентнісного підходу та одна з ключових ідей Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова КМУ від 21.02.2018 № 87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go (дата звернення: 12.09.2026).
2. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola (дата звернення: 12.09.2026).
3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti (дата звернення: 12.09.2026).

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОГРАМИ «АКАДЕМІЯ ТУРБОТИ»

Мозгова Людмила Дмитрівна, учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії, «Старший вчитель» Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

***Ключові слова**: Нова українська школа, соціально-емоційні навички, програма «Академія турботи», емоційний інтелект, школа життя, першокласники, освітній процес.*

Формування соціально-емоційних навичок є ключовою складовою сучасного освітнього процесу в Новій українській школі (НУШ). Це процес розвитку здатності дитини розуміти власні емоції, керувати ними, виявляти емпатію до інших, будувати конструктивні стосунки та приймати відповідальні рішення.

Минулий рік у нашому 1–Б класі був особливим, адже ми стали учасниками дивовижної програми соціально-емоційного навчання «Академія турботи». Для моїх першокласників це був не просто проєкт, а справжня школа життя, де головними предметами стали доброта, емпатія, уміння розуміти себе та підтримувати інших.

Протягом року ми разом проживали важливі теми, які допомагали малечі адаптуватися до шкільного життя та будувати дружні стосунки. Наприклад, на уроці з теми «Моя родина – маленький світ великої турботи» ми говорили про найрідніших, вчилися дякувати за підтримку, досліджували сімейні традиції та створювали зворушливі міні-проєкти про тепло свого дому. Діти в захваті були від теми уроку «Я не ідеальний!» – це був простір, де вони зрозуміли головне: помилятися зовсім не страшно! Усі ми вчимося, і кожна помилка – це лише сходинка до успіху. Зник страх перед «неправильною» відповіддю, натомість з'явилася віра у власні сили.

Першокласники вчилися розуміти свій особистий простір, екологічно захищати його, говорити впевнене «ні» до всього, що викликає дискомфорт, і обов'язково поважати кордони інших, коли ми розглядали тему «Чарівне слово НІ». Це надзвичайно важливі уроки про особисті кордони та безпеку.

Як ми це робили? Наші заняття зовсім не схожі на звичайні уроки! Це були ранкові кола з мікрофоном настрою, казкотерапія, психогімнастичні ігри, рухливі хвилинки та щирі розмови в парах і групах. Діти вчилися слухати один одного, разом вирішувати конфлікти та радіти успіхам друзів.Завдяки «Академії турботи» в нашому класі сформувався неймовірно теплий, безпечний і дружній мікроклімат. Діти стали більш відкритими, навчилися розпізнавати й називати свої емоції словами, підтримувати тих, хто цього потребує, та з усмішкою долати перші шкільні труднощі. Першокласники прийшли до розуміння, що школа – це не лише про букви й цифри, а про простір, де їх розуміють, цінують, підтримують і де кожен є важливою частиною дружної шкільної родини.

Вдячні нашим батькам за активну підтримку всіх ініціатив і спільне виховання дітей, адже справжня турбота починається тоді, коли школа і родина діють в унісон!

А особлива, безмежна подяка творцям програми «Академія турботи» за такі теплі, життєві й необхідні матеріали, які допомагають закладати найголовніший фундамент для наших дітей – фундамент людяності та психологічного здоров’я! Це яскраві результати нашої малечі, їхні сяючі очі та вміння підтримувати одне одного надихнули нас не зупинятися на досягнутому. Саме тому наш клас із радістю та натхненням продовжує участь у програмі «Академія турботи»!

Ми переконані, що продовження цієї дивовижної подорожі у світ емоційного інтелекту допоможе учням ще впевненіше крокувати сторінками шкільного життя. Адже школа – це не просто про знання, це про простір добра, безпеки та людяності!

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf (дата звернення: 11.09.2026).
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Академія, 2012. 504 с.
3. Емоційний інтелект у початковій школі: методичні поради для вчителів щодо організації ранкових зустрічей та психогімнастичних вправ.

ШКОЛА, ЯКА ВЧИТЬСЯ БУТИ СТІЙКОЮ: ДОСВІД ШОСТКИНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ «ПАРОСТОК» У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Назаренко Світлана Миколаївна,
в.о. директора Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

***Ключові слова**: Нова українська школа, якість освіти, освітня стійкість, безпечне освітнє середовище, воєнні виклики, дистанційне навчання, початкова школа, педагогічна команда, індивідуальна освітня підтримка.*

Повномасштабна війна докорінно змінила умови функціонування української школи. Заклади освіти опинилися перед необхідністю одночасно виконувати кілька критично важливих завдань: забезпечувати безпеку дітей і працівників, зберігати безперервність освітнього процесу, підтримувати психологічне благополуччя учнів та не допускати зниження якості освіти.

Для закладів освіти громад, які постійно відчувають вплив воєнних ризиків, стійкість перестала бути лише перспективним напрямом розвитку. Вона стала щоденною управлінською практикою.

Шосткинська початкова школа «Паросток» працює саме в таких умовах. Тому для педагогічного колективу стійкість – це не окремий проєкт і не сукупність формальних документів. Це здатність школи змінювати способи роботи відповідно до обставин, зберігаючи головне: безпеку дитини, доступність освіти, її якість та людяність освітнього процесу.

Саме в цьому контексті набувають практичного змісту принципи Нової української школи – дитиноцентризм, педагогіка партнерства, компетентнісний підхід, індивідуалізація навчання та створення безпечного освітнього середовища.

Одним із головних завдань школи в умовах війни є забезпечення безпечного освітнього середовища. Для «Паростка» поняття безпеки давно вийшло за межі формального виконання вимог щодо наявності укриття. Безпечна школа – це система щоденних дій: чіткі алгоритми реагування, організація переміщення дітей, підготовленість працівників, визначені маршрути, правила поведінки, готовність до перебоїв у роботі критичних систем та постійне вдосконалення відповідних процедур.

Особливість ситуації «Паростка» полягає в тому, що безпекові умови безпосередньо впливають на організацію освітнього процесу. У таких умовах школа не може просто відтворювати модель роботи мирного часу.

Тому управлінське питання формулюється інакше: не «Як провести урок за звичайним сценарієм?», а «Як забезпечити освітній результат за змінених умов?»

Ця зміна підходу означає, що безпека не розглядається як перешкода для навчання. Навпаки, вона стає умовою, на основі якої школа вибудовує іншу, адаптовану модель освітнього процесу.

У «Паростку» освітній процес організовується з урахуванням безпекової ситуації та індивідуальних потреб учнів. Частина дітей здобуває освіту за дистанційною формою, що потребує від педагогів не механічного перенесення традиційного уроку в онлайн, а зміни способів комунікації, пояснення матеріалу, контролю та підтримки.

Окремим напрямом стало проведення онлайн-консультацій для учнів, які мають труднощі в навчанні, а також для дітей, які навчаються дистанційно.

Таким чином, дистанційна взаємодія використовується не лише як спосіб «не переривати навчання», а як інструмент індивідуальної освітньої підтримки.

Це відповідає самій логіці НУШ: однаковий зміст навчання не означає однаковий шлях кожної дитини до його опанування.

Учень молодшого шкільного віку потребує не лише пояснення навчального матеріалу. Йому необхідні відчуття безпеки, передбачуваність, підтримка дорослого, можливість спілкуватися та отримувати допомогу тоді, коли вона потрібна.

Тому в умовах війни якість освіти не можна розглядати виключно через результати навчання. Педагог має бачити не тільки те, що дитина знає, а й те, як вона почувається, які труднощі переживає та якої підтримки потребує.

У школі ця підтримка забезпечується через взаємодію педагогічних працівників, адміністрації, психологічної служби та батьків. Важливу роль відіграє щоденне спостереження вчителя, який найчастіше першим помічає зміни в поведінці, навчальній мотивації чи емоційному стані дитини.

Досвід «Паростка» переконує, що стійкість закладу освіти неможливо забезпечити одним наказом, одним алгоритмом чи одним керівником. У складних умовах особливого значення набуває командна взаємодія. У роботі школи одночасно потребують вирішення питання безпеки, організації навчання, психологічної підтримки, харчування, матеріально-технічного забезпечення, роботи критичних систем, внутрішнього контролю та комунікації з батьками.

Стійкість педагогічної команди проявляється не лише у виконанні посадових обов’язків. Вона полягає у готовності педагогів адаптуватися, освоювати нові способи роботи, підтримувати колег, обмінюватися практичними рішеннями та брати відповідальність за результат.

У цьому полягає одна з важливих відмінностей між формально організованим і справді стійким закладом: у стійкій школі команда не чекає готового рішення на кожну нестандартну ситуацію, а здатна разом його виробити.

В умовах війни безперервність роботи школи залежить не лише від педагогів. Електроенергія, тепло, вода, зв’язок та інші базові ресурси безпосередньо впливають на можливість організувати освітній процес.

Тому в «Паростку» питання резервування критично важливих ресурсів розглядається як складова загальної системи стійкості.

Особливого значення набуває можливість забезпечення електроживлення критичних систем від резервних джерел. Важливо не лише мати відповідне обладнання, а й заздалегідь визначити порядок його використання, відповідальних осіб та перелік систем, які мають бути забезпечені насамперед.

Такий підхід змінює саму логіку управління: школа не очікує виникнення проблеми, щоб почати її розв'язувати, а готується до можливого сценарію заздалегідь.

Цей принцип поширюється і на інші процеси життєдіяльності закладу.

Навіть у складних умовах школа не відмовляється від системності. Навпаки – що складніші зовнішні обставини, то важливішими стають чіткі процедури та розподіл відповідальності.

Ще одним важливим компонентом стійкості є внутрішня система забезпечення якості освіти.

Для «Паростка» внутрішня система якості пов’язана не лише з оцінюванням результатів навчання. Вона охоплює аналіз освітнього середовища, організації освітнього процесу, безпеки, підтримки учнів, роботи педагогів та ефективності управлінських рішень.

В умовах війни змінюється і характер взаємодії школи з родиною.

Батькам необхідно розуміти не лише, чого навчається дитина, а й чому освітній процес організований саме так: чому змінюється формат навчання, як діє школа під час повітряної тривоги, як забезпечується дистанційна підтримка, до кого звернутися у випадку навчальних труднощів. Тому комунікація з батьками має бути зрозумілою, своєчасною та партнерською.

У такій моделі батьки не залишаються пасивними отримувачами інформації. Вони стають учасниками спільного розв'язання проблеми – разом зі школою шукають оптимальні способи підтримки дитини.

Досвід Шосткинської початкової школи «Паросток» дає підстави розглядати освітню стійкість як систему взаємопов’язаних складових: безпека → адаптивність → безперервність → індивідуальна підтримка → командна взаємодія → резервування ресурсів → партнерство → внутрішнє вдосконалення. Жоден із цих компонентів не може повноцінно працювати окремо.

Тому стійкість – це не здатність школи працювати «як завжди» попри війну. Стійкість – це здатність змінюватися, коли цього вимагають обставини, але не змінювати головного – цінності дитини, її безпеки та права на якісну освіту.

На основі досвіду «Паростка» можна визначити декілька практичних орієнтирів для забезпечення освітньої стійкості:

1. Планувати не один сценарій роботи, а декілька можливих варіантів залежно від безпекової та ресурсної ситуації.
2. Розглядати безпеку як частину якості освіти, а не як окремий напрям діяльності.
3. Створювати механізми індивідуальної підтримки учнів.
4. Розподіляти відповідальність у педагогічній команді.
5. Регулярно аналізувати ефективність прийнятих рішень і бути готовими змінювати ті практики, які перестали відповідати новим умовам.

Війна поставила українську школу перед необхідністю навчитися працювати в умовах постійної невизначеності. Для «Паростка» це означало не відмову від цінностей Нової української школи, а, навпаки, їх практичне переосмислення.

Досвід Шосткинської початкової школи «Паросток» показує: сучасна стійка школа – це школа, яка вміє змінюватися, не втрачаючи себе.

Список використаних джерел

1. «Про освіту», Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 11.09.2026).

2. «Про повну загальну середню освіту», Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20 (дата звернення: 11.09.2026).

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf (дата звернення: 11.09.2026).

4. Матеріали внутрішньої діяльності Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області: локальні накази, плани роботи, протоколи педагогічних рад, алгоритми та документи з організації освітнього процесу, безпеки, внутрішньої системи забезпечення якості освіти та організації харчування, 2025/2026 р.р.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Пашкова Людмила Анатоліївна,
вчитель фізики та математики, вища категорія Шосткинської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 6 – заклад дошкільної освіти Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *інноваційні технології, математична діяльність, Нова українська школа, математичні завдання, інтерактивні методи, ігрові методи, компетентнісне навчання.*

Сучасна математична освіта в умовах Нової української школи орієнтується на формування в учнів здатності застосовувати математичні знання у різних навчальних і життєвих ситуаціях, аналізувати інформацію, встановлювати зв’язки між об’єктами та явищами, знаходити способи розв’язання завдань і обґрунтовувати отримані результати. Така організація навчання передбачає активне залучення учнів до математичної діяльності, у процесі якої вони виконують розумові й практичні дії, використовують математичні поняття, здійснюють пошук способів розв’язання та оцінюють результати власної роботи. Компетентнісний характер математичної освіти пов’язується з формуванням досвіду застосування математичних знань для розв’язання навчальних і практичних проблем, розвитку логічного мислення та математичної культури учнів [3; 4].

Математична діяльність учнів охоплює широкий спектр розумових операцій, серед яких аналіз, порівняння, синтез, узагальнення, конкретизація, абстрагування, встановлення закономірностей, висунення припущень та перевірка отриманих результатів. Під час розв'язання математичної задачі учень аналізує її умову, визначає відомі й невідомі величини, встановлює залежності між даними, обирає спосіб дії, виконує необхідні математичні операції та перевіряє правильність отриманого результату. Значну роль у цьому процесі відіграють завдання, які містять логічне навантаження, передбачають пошук способу розв'язання, моделювання ситуації, встановлення закономірностей або пояснення отриманого результату [2; 4; 7].

Організація математичної діяльності потребує добору методів і прийомів відповідно до змісту навчального завдання та характеру пізнавальних дій учнів. У цьому контексті використовуються інтерактивні методи, групова та ігрова робота, сюжетні задачі, задачі з логічним навантаженням, цікаві математичні завдання, ребуси, головоломки та математичні загадки. Такі способи роботи пов'язують математичний зміст із конкретними діями учнів: аналізом умови, пошуком способу розв'язання, встановленням закономірностей, обговоренням припущень і перевіркою отриманих результатів.

Одним із способів організації такої діяльності є робота із сюжетними та проблемними задачами. Їх зміст може бути пов'язаний із практичними ситуаціями, природничими явищами, моделюванням, рухом, повсякденними подіями та ігровими ситуаціями. Під час розв'язання таких задач учні аналізують умову, визначають математичні залежності, добирають спосіб розв'язання та інтерпретують отриманий результат. Цікавими для математичної діяльності є завдання, у яких змінюється умова або запитання задачі, після чого учні досліджують вплив цих змін на спосіб її розв'язання. Така робота спрямовує їх на аналіз математичної структури задачі, узагальнення способу дії та його застосування в новій ситуації [6].

Інтерактивні технології дають можливість організувати математичну діяльність через взаємодію учнів і спільний пошук способів розв'язання. У груповій роботі кожен учасник отримує конкретне завдання, виконує певну частину спільної діяльності, обговорює запропоновані рішення та бере участь у формулюванні спільного висновку. Для організації такої роботи можуть застосовуватися «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Ажурна пилка» та інші інтерактивні прийоми. Під час розв'язання математичних завдань вони можуть використовуватися для висунення припущень, порівняння способів дії, обговорення помилок, вибору способу розв'язання та аргументації отриманого результату [1].

Ігрові методи дають можливість урізноманітнити математичну діяльність учнів і залучити їх до виконання логічних та математичних завдань. Математична гра може бути пов'язана з пошуком закономірностей, відновленням пропущених чисел або знаків, розшифруванням математичних ребусів, виконанням завдань на кмітливість. У процесі такої роботи учні аналізують умову, встановлюють зв'язки між її елементами, висувають і перевіряють припущення, знаходять та обґрунтовують рішення. Ребуси,

головоломки, математичні загадки та завдання на відновлення чисел або знаків можуть включатися до різних етапів уроку, використовуватися під час математичних ігор, турнірів та інших форм навчальної роботи [2].

Вибір способу організації математичної діяльності визначається змістом навчального завдання та характером дій, які має виконати учень. Якщо завдання передбачає пошук кількох способів розв'язання, доцільною є організація колективного чи групового обговорення. Для дослідження математичної закономірності можуть використовуватися завдання на порівняння, зміну окремих умов та встановлення залежностей між отриманими результатами. Робота з помилковим розв'язанням спрямовує учнів на пошук причин помилки та перевірку послідовності виконаних дій. Диференційовані завдання можуть виконуватися індивідуально або в парах залежно від навчальної мети та складності математичного матеріалу [6].

Практичне та компетентнісне спрямування математичних завдань визначається їх змістом і характером діяльності, яку вони передбачають. Умови таких завдань можуть містити надлишкову або недостатню інформацію, вимагати вибору необхідних даних, самостійного визначення способу дії або пошуку кількох можливих способів розв'язання. Практико-орієнтовані задачі пов'язують математичні поняття з реальними ситуаціями та спонукають учнів використовувати математичні знання для аналізу конкретної проблеми. Розв'язуючи такі завдання, учні визначають, які математичні знання необхідні для конкретної ситуації, обирають спосіб дії та оцінюють отриманий результат [5].

Один і той самий математичний зміст може передбачати різні способи організації діяльності учнів. Інтерактивна технологія може використовуватися для спільного пошуку та обговорення рішення, ігрова – для виконання логічних і математичних завдань, проблемна – для постановки навчальної проблеми та пошуку способу її розв'язання, групова – для співпраці та взаємної перевірки. Вибір конкретного способу роботи визначається метою уроку, змістом завдання та характером діяльності учнів.

За такої організації змінюється і роль учителя математики: він визначає мету навчальної діяльності, добирає завдання, прогнозує характер дій учнів, визначає спосіб взаємодії та забезпечує послідовність виконання навчальних дій. Інноваційна технологія безпосередньо пов'язується з конкретною математичною діяльністю учнів: розв'язанням задачі, дослідженням закономірності, аналізом помилки, порівнянням способів дії, моделюванням або обґрунтуванням отриманого результату. Такий підхід дає можливість розглядати технологію як засіб організації навчальної діяльності, зміст якої визначається математичною метою уроку [1].

Отже, використання інноваційних технологій у математичній освіті НУШ доцільно розглядати через характер діяльності, яку вчитель може організувати у процесі їх упровадження.. Інтерактивні, ігрові, проблемні та групові способи роботи, сюжетні й практико-орієнтовані задачі, логічні завдання, ребуси та головоломки можуть включатися до різних етапів навчання залежно від мети та змісту. Їх використання залучає учнів до аналізу математичних ситуацій, пошуку

способів розв’язання, дослідження закономірностей, перевірки та обґрунтування результатів. У такій організації математичне навчання набуває діяльнісного характеру, а учень отримує досвід самостійного застосування математичних знань у різних ситуаціях [2; 4].

Список використаних джерел

1. Богданович М. Гришко О., Скворцова С. Вправи з розвитку логіко-математичного мислення молодших школярів. *Початкова освіта*. 2012. № 21. 64 с.
2. Карапузова Н., Багрій Н., Гібалова Н. Задачі з логічним навантаженням як засіб розвитку математичних здібностей. Полтава: ПДПУ, 2012. 180 с.
3. Кремень В. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Листопад Н. Логічний складник математичної компетентності молодшого школяра: сутнісна характеристика та шляхи його формування. *Початкова школа*. 2013. № 11. С. 13–17.
5. Мельниченко Г. Розвиток творчих здібностей на уроках математики. *Бібліотечка вчителя початкової школи.* 2012. №3. С. 17–18.
6. Панченко В. Формування у молодших школярів логічного складника математичної компетентності. *Молодий вчений*. 2020. №2 (78), С. 446–449.
7. Ящук О. Роль математики у формуванні логіко-математичного мислення. Умань: ФОП Жовтий, 2015. 218 с.

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Плацинда Оксана Леонідівна, в.о. директора, учитель біології та географії, вища категорія, старший учитель Шосткинської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 6 – заклад дошкільної освіти Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *штучний інтелект, Нова українська школа, освітній процес, пізнавальна діяльність, цифрове моделювання, природнича освіта.*

Цифрова трансформація освіти зумовлює появу нових засобів організації освітнього процесу та зміну способів взаємодії учнів із навчальним матеріалом. У контексті Нової української школи цифрові технології пов’язуються з компетентнісним, діяльнісним та особистісно орієнтованим підходами, тому їх використання має визначатися передусім освітньою метою та характером навчальної діяльності. Одним із таких засобів стає штучний інтелект, функціональні можливості якого можуть використовуватися для опрацювання інформації, підготовки навчальних матеріалів, візуалізації, моделювання та підтримки різних видів пізнавальної діяльності. Поширення технологій ШІ

актуалізує питання їх педагогічно доцільного використання та визначення місця в сучасному освітньому процесі [5; 6].

Дидактичний потенціал штучного інтелекту безпосередньо пов’язаний із можливістю урізноманітнити способи подання й опрацювання навчального матеріалу. Учні можуть отримувати додаткові пояснення, працювати з різними варіантами представлення інформації, порівнювати відповіді та уточнювати незрозумілі положення. Використання текстових і графічних генераторів дає змогу створювати ілюстрації, схеми, інформаційні матеріали та інші навчальні продукти відповідно до поставленого завдання. За такого підходу цифровий інструмент стає засобом, за допомогою якого учень може по-іншому працювати з навчальним змістом [3].

Візуалізація особливо корисна під час опрацювання природничого матеріалу, пов’язаного з процесами, перебіг яких складно безпосередньо спостерігати в умовах класу. Схеми, моделі, анімації та інтерактивні симуляції дають можливість розглянути окремі етапи процесу, простежити зміни його характеристик і встановити причинно-наслідкові зв’язки. Цифрове моделювання може використовуватися для організації спостереження, перевірки припущень і порівняння результатів. Наприклад, симуляції PhET дають можливість змінювати параметри навчальної моделі, спостерігати за результатами та аналізувати перебіг фізичних процесів [2].

Робота з цифровою моделлю передбачає активну участь учня у дослідженні навчального матеріалу. Під час вивчення природничих явищ учень може спочатку висунути припущення щодо перебігу певного процесу, змінити задані параметри моделі, спостерігати за результатом і пояснити виявлені зміни. Така послідовність «припущення – дія – спостереження – пояснення – висновок» допомагає організувати навчальну роботу відповідно до дослідницької логіки. Цифрове моделювання в цьому випадку дає можливість багаторазово перевіряти припущення, порівнювати результати та встановлювати зв’язки між характеристиками досліджуваного явища [4].

Окремий напрям використання штучного інтелекту пов’язаний з опрацюванням учнями інформації. Під час вивчення природничого матеріалу система може запропонувати пояснення певного явища, характеристику об’єкта, інтерпретацію результату спостереження або відповідь на поставлене запитання. Запропоновані системою матеріали можуть стати основою для подальшої перевірки: учень зіставляє їх із підручником, результатами спостереження, даними досліду чи іншими джерелами, виявляє неточності, уточнює окремі положення та формулює власний висновок. Така організація роботи передбачає осмислення та перевірку інформації, отриманої від цифрової системи. Розуміння можливостей і обмежень систем штучного інтелекту, уміння оцінювати їхні результати та відповідально використовувати цифровий контент є складовими AI literacy (ШІ-грамотність) [1; 3].

Ще одним напрямом є використання ШІ під час створення учнями власних навчальних продуктів. У природничій освітній галузі учні можуть створювати за допомогою ШІ пояснення певного явища, інформаційні схеми, порівняльні таблиці, описи результатів спостереження та інші навчальні матеріали

відповідно до поставленого завдання. Учень може сформулювати запит до системи, отримати кілька варіантів, перевірити їх відповідність навчальному змісту, уточнити окремі положення, внести власні доповнення та представити обґрунтований результат. Така робота передбачає самостійний вибір інформації, її оцінювання, редагування та доопрацювання, завдяки чому створений за допомогою ШІ матеріал включається в пізнавальну діяльність учня [45; 52].

Можливості штучного інтелекту в НУШ доцільно розглядати через характер діяльності, яку він допомагає організувати. Під час роботи з природничим матеріалом учні можуть аналізувати інформацію, досліджувати цифрові моделі, перевіряти припущення, порівнювати результати, створювати власні навчальні продукти та обґрунтовувати зроблені висновки. Реалізація таких можливостей потребує чітко визначеної навчальної мети й педагогічного супроводу. Учитель добирає цифровий інструмент відповідно до змісту завдання, визначає спосіб роботи учнів і допомагає їм оцінювати отримані результати. Під час роботи з відповідями, створеними ШІ, доцільно ставити запитання: «Чи підтверджується ця відповідь іншими джерелами?», «На яких даних вона ґрунтується?», «Чи відповідає вона результатам спостереження або досліду?». Такі запитання допомагають включити перевірку цифрової інформації безпосередньо в навчальну діяльність і формувати в учнів уміння критично оцінювати результати роботи ШІ [1; 3].

Отже, дидактичний потенціал штучного інтелекту в освітньому процесі НУШ визначається можливістю урізноманітнювати навчальну діяльність учнів під час роботи з інформацією, цифровими моделями та власними освітніми продуктами. Для природничої освітньої галузі вагомими напрямами його використання є моделювання, дослідницькі завдання, аналіз інформації та перевірка припущень. Педагогічна цінність таких технологій залежить від чіткого визначення навчальної мети, характеру діяльності учнів і способів перевірки отриманих результатів. За таких умов штучний інтелект може стати одним із сучасних засобів організації пізнавальної діяльності учнів у НУШ.

Список використаних джерел

1. Long D., Magerko B. What is AI Literacy? Competencies and Design Considerations. *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. 2020. P. 1–16. URL: https://doi.org/10.1145/3313831.3376727

2. PhET Interactive Simulations. *University of Colorado Boulder*. URL: https://phet.colorado.edu/ (дата звернення 18.09.2026).

3. UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. Paris: UNESCO. 2023. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693 (дата звернення 18.09.2026).

4. Брутман А., Наумчук Т. Штучний інтелект на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. №1(23), 2023 С. 211-219. DOI: https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.211-218

5. Кабінет Міністрів України. *Розпорядження від 2 грудня 2020 р. № 1556-р "Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні"*.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80 (дата звернення 18.09.2026).

6. Концепція Нової української школи. URL: http://surl.li/fcoi (дата звернення 18.09.2026).

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДРУГОКЛАСНИКІВ

Полякова Олена Сергіївна, вчитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, старший учитель Глухівської ЗОШ І – ІІІ ступенів № 1 Глухівської міської ради Сумської області

Ключові слова: *читацька компетентність, молодші школярі, свідоме читання, робота з текстом, читацький інтерес, емоції.*

У сучасній початковій школі формування читацької компетентності є однією з провідних умов успішного навчання та особистісного розвитку учнів. Дитина, яка не вміє впевнено читати, не зможе повноцінно вчитися – байдуже, наскільки цікаво побудований урок математики чи природознавства. У Новій українській школі текст супроводжує абсолютно все: умову задачі, завдання з «Я досліджую світ», інструкцію до виконання виробу за програмою технологічної освітньої галузі [3]. Тому читацька компетентність – це не пункт у програмі з української мови, а той фундамент, без якого решта просто не тримається [2].

З переходом здобувачів освіти до другого класу суттєво змінюються навчальні завдання: від простого декодування літер і складання слів учні мають перейти до усвідомленого, виразного та аналітичного читання. На цьому етапі важливо не лише підтримувати технічну сторону читання, а й активно розвивати критичне мислення, емоційний інтелект і пізнавальний інтерес до художньої та науково-популярної літератури. Бо саме зараз дитина, зазвичай, перестає «збирати» слово по складах і починає впізнавати його цілісно – процес не миттєвий і не однаковий у всіх дітей, тож учителю варто бути готовим до того, що клас читатиме нерівномірно. Водночас з’являється щось нове: перші спроби не просто озвучити текст, а зрозуміти, про що він, – відповісти на запитання, переказати своїми словами, сказати, що сподобалось, а що ні. Вважаємо, що саме на цьому переході й тримається робота вчителя протягом усього року: не жертвувати розумінням заради швидкості і навпаки. Радимо не поспішати за словами на хвилину, ігноруючи розуміння прочитаного. Швидкість має рости поступово, разом зі свідомістю читання [5].

Багаторічний досвід підтверджує ефективність таблиць Шульте для розширення поля зору здобувачів освіти молодшого шкільного віку. Це ті самі сітки з цифрами чи буквами, де дитина має якнайшвидше знайти елементи по порядку. Звучить просто, а насправді непогано тренує периферійний зір. Схожий ефект дають «пірамідки» слів, коли стовпчик поступово подовжується: кіт, сон,

мама, зошит, колосок. Школярі вчаться охоплювати оком усе слово одразу, а не по складах.

Радимо окремо попрацювати над дикцією й артикуляцією. Дві–три хвилини на скоромовки чи чистомовки на початку уроку – і мовленнєвий апарат уже готовий працювати чіткіше, наприклад: «Кричав Архип, Архип охрип, не треба Архипу кричати до хрипу», «Їхав Прокіп мимо кіп, лічив снопи по три копи», «Ля-ля-ля – зеленіє вся земля». Для дітей із проблемною вимовою окремих звуків артикуляційна гімнастика теж не завадить, хоча тут, звісно, вирішальну роль відіграє логопед, якщо потреба серйозніша.

Поширена проблема – регресія, тобто мимовільне повернення очима до вже прочитаного слова. Через неї темп читання падає непомітно навіть для самої дитини. Тут допомагає звичне «Пальчик-вказівка» (ведемо пальцем чи олівцем під рядком, не даючи погляду «стрибати» назад) і читання за смужкою-закладкою, яка просто закриває вже пройдений текст.

Для розвитку усвідомленого й смислового читання доречно ділити роботу з текстом на три етапи – до, під час і після читання. Звучить трохи академічно, але на практиці все набагато простіше [1].

До читання рекомендуємо попросити учнів передбачити, про що йтиметься, виходячи з назви чи ілюстрації, скласти невеликий асоціативний кущ до ключового слова теми, попрацювати зі словами, які можуть бути незрозумілими. Це не забирає багато часу, зате знімає частину труднощів ще до того, як дитина відкриє текст.

Під час читання варто зупинятися в ключових місцях – прочитали частину, обговорили, що вже сталося і що, на думку дітей, буде далі. Це концентрує увагу на змісті тексту значно краще, ніж читання «на одному подиху» від початку до кінця. Можна також запропонувати маркувати текст простими значками: «?» – незрозуміло, «!» – вразило, «+» – дізнався щось нове. Школярі швидко звикають до цього і починають читати уважніше майже автоматично.

Після читання продовжуйте роботу з текстом. «Кубик Блума» з питаннями різного рівня складності – від «назви» до «придумай» – дає можливість попрацювати з текстом і на простому, і на творчому рівні. Прийом на зразок «шести капелюхів», адаптований для молодших школярів, дає змогу подивитись на ту саму подію з різних боків: що сталося, що відчували герої, що можна покращити [4]. А коротка ментальна карта за сюжетом – з іменами персонажів, місцем дії, основними подіями – непогано структурує думки й одночасно тренує зв’язне мовлення.

Упевнені, що виразність читання й емоційність тісно пов’язані. Коли учень справді розуміє, що відчуває герой у конкретний момент, його читання природно змінюється: з’являються точні інтонаційні акценти, паузи стають осмисленими, а темп відповідає внутрішньому стану персонажа. Емоції перестають бути штучними – вони перетворюються на місток між глибоким сприйняттям тексту та його живим, переконливим звучанням.

Полюбляють молодші школярі читання в особах і невеликі інсценізації. Вони дають змогу «побути» персонажем хоча б декілька хвилин – і тоді інтонація з’являється сама собою, без додаткових тренувань. Варто просити дітей

передавати голосом конкретні емоції – радість, тривогу, здивування; це водночас і тренування виразності, і перевірка розуміння тексту, бо для правильного читання репліки треба спершу зрозуміти, що за нею стоїть.

Цікавою є вправа «Втрачене слово» – у знайомому реченні пропущене одне слово, і дитина має відновити його за змістом. А робота з текстами, оформленими різним шрифтом (жирним, курсивом, різним кеглем), допомагає звернути увагу на те, що саме оформлення тексту вже підказує потрібну інтонацію.

Пропонуємо замість довгого письмового переказу другокласнику вести «Щоденник вражень»: намалювати ілюстрацію до прочитаного, поставити оцінку смайликами. Це знімає страх «неправильної» відповіді і водночас лишає видимий слід від прочитаного.

Разом із учнями ми створили «стіну читацьких досягнень» – куточок з обкладинками прочитаних книжок чи наліпками за кожну прочитану сторінку. Читання перестає бути суто індивідуальною справою і стає чимось, що видно всьому класу. Невеликі читацькі челенджі («прочитай п'ять книжок про тварин за місяць») додають елемент гри й здорового суперництва – діти справді на це реагують.

Хочемо закцентувати увагу на партнерській взаємодії з родинами, бо навіть 10–15 хвилин спільного читання ввечері зміцнюють звичку набагато краще, ніж будь-яка шкільна вправа. Батькам варто просто нагадати: читати разом, а не замість дитини, і після цього поговорити про прочитане – не перевіряти техніку, а саме поговорити.

Підсумовуючи, зазначимо, що читацька компетентність другокласника вимірюється не кількістю слів за хвилину, а тим, наскільки дитина розуміє прочитане, вміє з ним працювати і, що суттєво, отримує від цього задоволення. Швидкість важлива, але вона наслідок, а не мета: хто розуміє текст, той рано чи пізно читає і швидко, а не навпаки.

Практичний досвід показує, що поєднання традиційних методик та систематичне використання інтерактивних вправ (зокрема «Кубик Блума», «Крісло автора», таблиці Шульте, інсценування, візуалізації), організація читання в парах і групах, а також створення ситуацій успіху значно підвищують рівень усвідомлення прочитаного. Другокласники вчаться не лише відтворювати зміст, а й висловлювати власні думки, аналізувати вчинки персонажів та проводити паралелі з власним життєвим досвідом. Систематична та різноаспектна робота з розвитку читацьких навичок є надійним фундаментом для подальшого успішного навчання здобувачів освіти в старших класах.

Список використаних джерел

1. Богданець-Білоскаленко Н. М. Розвиток пізнавальної діяльності молодших школярів у контексті ідей Олександри Савченко. *Треті всеукраїнські педагогічні читання пам'яті О. Я. Савченко:* збірник матеріалів. Київ, 2023. С. 32– 37.

2. Закон України «Про освіту» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 10.09.2026).

3. Концепція Нової української школи. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 10.09.2026).

4. Романенко Ю., Шкарбан Л., Лещенко В. Рекомендації щодо формування читацької компетентності учнів на рівні початкової освіти / за ред. О. Осадчої, Ю. Романенко; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2022. 47 с.

5. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посібник для вчителя. Київ : Освіта, 2007. 334 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

Олена Похтель, вчитель початкових класів вищої категорії, старший вчитель Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *Нова українська школа, початкова освіта, компетентнісний підхід, формування ключових компетентностей, наскрізні вміння, освітні технології.*

1. Вступ та теоретико-методологічні засади компетентнісного підходу

Оновлення змісту освіти у XXI столітті вимагає розв’язання складної проблеми: як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості. Реалізація будь-якої ідеї залежить виключно від людини. Відповідно, реформа освітнього середовища залежатиме від особи самого вчителя, який постійно перебуває в безпосередньому контакті з дитиною.

Реформа Нової української школи (НУШ) докорінно змінює парадигму початкової освіти, зміщуючи фокус із традиційного пасивного засвоєння знань та інформації на формування ключових компетентностей, практичних навичок і цінностей. Згідно з Концепцією НУШ, компетентність визначається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей та інших особистісних якостей, що визначає здатність особистості успішно соціалізуватися, провадити професійну та подальшу навчальну діяльність.

У початкових класах компетентнісний підхід стає фундаментальною основою, адже саме на цьому етапі закладаються базові навчальні навички, критичне мислення, емоційний інтелект та перші уявлення про світобудову. Впровадження даного підходу вимагає від педагога використання діяльнісних, інтерактивних та практико-орієнтованих методів навчання.

Параметр	Традиційна система освіти	Компетентнісний підхід (НУШ)
Основна мета	Накопичення та відтворення знань, умінь і навичок (ЗУН).	Формування здатності застосовувати знання у реальних життєвих ситуаціях.

Параметр	Традиційна система освіти	Компетентнісний підхід (НУШ)
Роль учня	Пасивний слухач, об'єкт педагогічного впливу.	Активний суб'єкт навчання, дослідник, співтворець уроку.
Роль учителя	Єдине джерело знань, ретранслятор інформації.	Фасилітатор, ментор, модератор освітнього процесу.
Оцінювання	Підсумкове (бальне), фіксація помилок та недоліків.	Формувальне оцінювання, відстеження особистісного прогресу, підтримка.

2. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь молодших школярів

Державний стандарт початкової освіти передбачає цілісний розвиток особистості дитини через формування 11 ключових компетентностей, які тісно переплітаються між собою під час вивчення всіх освітніх галузей.

Ключові компетентності, що формуються в початковій школі:

- **Вільне володіння державною мовою:** уміння усно й письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано формулювати твердження.
- **Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами:** формування базових комунікативних навичок для взаємодії в багатокультурному середовищі.
- **Математична компетентність:** розвиток логічного та просторового мислення, здатність застосовувати математичні методи для вирішення практичних завдань у повсякденному житті.
- **Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій:** допитливість, проведення спостережень, дослідження природи, розуміння причинно-наслідкових зв'язків.
- **Інноваційність та цифрова компетентність:** безпечне та етичне використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні та повсякденні.
- **Навчання впродовж життя:** опанування вмінь самостійно шукати, аналізувати та засвоювати нову інформацію, критично оцінювати власні результати.
- **Екологічна компетентність:** усвідомлення важливості бережного ставлення до довкілля та власного здоров'я.
- **Громадянські та соціальні компетентності:** співпраця в команді, повага до прав людини, вирішення конфліктів, активна участь у житті класу та громади.

Поряд із ключовими компетентностями в Новій українській школі акцентується увага на формуванні *наскрізних умінь*. До них належать: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики,

приймати рішення, вирішувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

3. Національно-патріотичне виховання та ціннісні орієнтири як фундамент НУШ

Результатом освітньої діяльності та основними орієнтирами Нової української школи є цінності. Навчання на основі цінностей є ефективним шляхом виховання активних, відповідальних, миролюбних, мужніх, чесних, співчутливих і дбайливих громадян. Цінності виступають фундаментом, мотиваційною основою поведінки будь-якої особистості.

Компетентнісний підхід є ключовим і високоефективним засобом у системі національно-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти. Він зміщує акцент з простого накопичення знань на формування здатностей, необхідних для активної та відповідальної громадянської позиції. Ціннісні орієнтації розглядаються як результат виховання і соціалізації молодого покоління, що відкриває перспективи подальшого розвитку особистості.

Головне завдання сучасної школи – допомогти школярам усвідомити, сприйняти загальнолюдські та національні цінності і жити відповідно до них, навчити дітей справлятися з викликами сучасного світу, брати на себе відповідальність, критично ставитися до обставин та приймати зважені рішення.

Ключовий пріоритет національно-патріотичного виховання – формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Історичні постаті педагогічної думки підкреслювали важливість цього процесу:

К. Ушинський звертав увагу на потребу розвивати у дітей «інстинкт місцевості» – здатність бачити навколишнє середовище в контексті рідної природи, суспільства та культури.

С. Русова визначала тісний зв'язок між патріотизмом та знаннями про рідний край, обґрунтовуючи принципи народності у вихованні.

В. Сухомлинський створив симбіоз практичних досліджень і теоретичних висновків, визначивши шлях виховання любові до Батьківщини через любов до малої батьківщини – рідного краю. Він наголошував, що мова є знаряддям патріотичного виховання і могутнім засобом у руках педагога.

Першоелементом національної культури є рідна мова. Вона виховує духовно-емоційну сферу громадян через зв'язок із національними традиціями, адже мова є скарбницею української ментальності та морально-естетичних цінностей.

4. Освітні технології, взаємодія з батьками та роль учителя-новатора

Реалізація компетентнісного підходу вимагає зміни традиційних форм та методів навчання. Йдучи першими тернистим шляхом НУШ, учителі початкових класів є новаторами, дослідниками, організаторами, мотиваторами та вихователями всього освітнього процесу.

Ефективні методики та практики реалізації компетентнісного підходу:

1. **Інтегроване навчання:** поєднання матеріалу з різних освітніх галузей навколо однієї теми (тематичні тижні/місяці), що дає дитині можливість сприймати світ цілісно, а не фрагментарно.

2. **Проєктна діяльність:** розробка дослідницьких, творчих та практичних проєктів, де учні самостійно шукають відповіді на питання, вчаться планувати свою роботу та презентувати результати.

3. **Ранкові зустрічі:** щоденна практика, яка створює позитивний настрій, розвиває комунікативні навички, навички активного слухання, формує відчуття спільноти та взаємоповаги.

4. **Краєзнавча та екскурсійна діяльність:** відвідування музеїв, історичних пам'яток, проведення екскурсій рідним краєм для безпосереднього ознайомлення з історією та природою.

Важливою складником є співпраця з батьківською спільнотою. Вчителі виступають порадниками, консультантами та партнерами для батьків. Перед проведенням виховних заходів відбувається тривала підготовча робота з учнями й батьками, під час якої збирається матеріал, проводяться вікторини та конкурси. Батьки стають співавторами свят та активними учасниками освітнього процесу.

Застосування набутих знань на практиці, розвиток людської гідності, громадянськості, патріотизму, чесності, толерантності й працьовитості є запорукою формування вільної патріотичної особистості, здатної діяти й мислити по-новому, нестандартно, бути активним перетворювачем життя та успішно інтегруватися до європейського співтовариства.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України. 2016. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-co (дата звернення: 10.09.2026).
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
4. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. № 5. С. 4–21.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. У 5-ти томах. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. 670 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ НУШ

Сачко Інна Миколаївна, вчитель англійської мови Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *компетентнісний підхід, Нова українська школа, англійська мова, початкова освіта, діяльнісний підхід, TPR, формувальне оцінювання, Quick Minds, Smart Junior.*

Сучасна освітня реформа в Україні докорінно змінила вектори та цільові орієнтири початкової ланки освіти. Навчання іноземної мови у початкових класах Нової української школи змістило фокус із пасивного засвоєння граматичних правил та ізольованого вивчення лексичних одиниць на формування здатності застосовувати мову як ефективний інструмент комунікації, пізнання, соціалізації та самовираження дитини.

Інтеграція іноземної мови в освітній процес початкової школи передбачає системну розбудову як іноземномовної комунікативної компетентності, так і міжпредметних наскрізних умінь. Серед них ключове значення мають свобода спілкування у побутових та навчальних ситуаціях, розвиток критичного та системного мислення через використання графічних організаторів і сортування інформації, а також формування соціальних та громадянських навичок під час співпраці у парах і групах.

Практична реалізація компетентнісного підходу базується на психофізіологічних особливостях учнів віком 6–10 років і спрямовується на поступовий перехід від провідної ігрової діяльності до навчальної. Навчальне середовище конструюється на принципах емоційного комфорту, психологічної безпеки, позитивного підкріплення та регулярної зміни видів діяльності.

Основною стратегією формування компетентностей на уроках англійської мови є діяльнісний підхід (Task-Based Language Learning). Засвоєння мовного матеріалу відбувається не через механічне завчання, а через виконання реальних або змодельованих життєвих завдань: створення вітальної листівки, складання меню для пікніка, опис улюбленої іграшки чи розробку міні-проєкту.

Ігрові технології та гейміфікація виступають потужним засобом зниження афективного фільтра у молодших школярів. Застосування рольових ігор (Role-plays), настільних мовних ігор та симуляцій залучає дітей до природного мовленнєвого контексту. Практична реалізація цього підходу забезпечується розробкою авторських роздаткових карток, інтерактивних ігрових полів та тематичних лепбуків на основі лексико-граматичного матеріалу підручників Quick Minds для 1–2 класів та Smart Junior для 3–4 класів.

Особливе місце в системі роботи посідає метод занурення та TPR (Total Physical Response). Використання фізичного реагування на мовні команди сприяє швидкому засвоєнню дієслівної лексики та сприйняттю іноземної мови на слух без постійного перекладу на рідну мову. Водночас елементи інтегрованого

навчання (CLIL - Content and Language Integrated Learning) дозволяють поєднувати вивчення англійської мови з предметами «Я досліджую світ», образотворчим мистецтвом та математикою.

Освітній простір НУШ виступає додатковим суб'єктом навчання. Принцип зонування та створення середовища, що навчає, реалізується через організацію англомовних куточків читання, наочних стін слів (Word Walls), візуальних розкладів уроків та карт емоцій. Сучасний урок англійської мови неможливий без залучення автентичного мультимедійного вмісту: дитячих пісень, римованих чантів (Super Simple Songs, Pinkfong) та анімаційних історій, які розвивають навички аудіювання та формують правильну вимову.

Цифрові сервіси та платформи (Wordwall, Liveworksheets, Kahoot!) дають можливість урізноманітнити процес засвоєння матеріалу та забезпечують миттєвий зворотний зв'язок. Ефективним є впровадження спеціально створених цифрових тренажерів та інтерактивних вправ, що моделюють ситуації спілкування за програмами підручників Quick Minds та Smart Junior.

Відповідно до концептуальних засад НУШ у 1–4 класах відбулася відмова від бального оцінювання на користь вербального та формувального. Основна мета формувального оцінювання – відстеження індивідуального поступу кожної дитини, підтримка її навчальної мотивації та коригування освітньої траєкторії. До ефективних інструментів належать мовне портфоліо (Language Portfolio), техніки само- та взаємооцінювання («Thumbs Up/Down», «Traffic Light», смайлики) та описовий зворотний зв'язок (Descriptive Feedback).

Впровадження компетентнісного підходу вимагає трансформації професійної ролі педагога. Учитель перестає бути єдиним джерелом знань і стає фасилітатором, модератором та ментором, який створює оптимальні умови для автономної та активної діяльності учнів. Важливим завданням є подолання мовного бар'єру у дітей та формування психологічної готовності до припущення помилок як природної частини засвоєння іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти : затвердж. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 08.09.2026)
2. Концепція «Нова українська школа» / авт. кол. : М. Грищенко (гол. ред.) та ін. Київ : МОН України, 2016. 40 с.
3. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2019. 320 с.
4. Asher J. J. Learning Another Language Through Actions. 7th ed. Los Gatos, CA: Sky Oaks Productions, 2009. 310 p.
5. Read C. 50 Essentials for Teaching English to Young Learners. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 128 p.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сокол Альона Михайлівна, спеціаліст першої категорії, вихователь групи продовженого дня Глухівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 3 Глухівської міської ради Сумської області

Ключові слова: *цифрові технології, інтерактивне навчання, початкова школа, Нова українська школа, цифрова компетентність, освітні платформи, формувальне оцінювання.*

Цифрова трансформація освіти змінює не лише засоби навчання, а й способи взаємодії між учителем і учнями. У початковій школі вона сприяє формуванню самостійності, пізнавального інтересу, уміння співпрацювати та відповідально користуватися інформацією. Концепція Нової української школи орієнтує освітній процес на компетентнісний, діяльнісний і дитиноцентрований підходи [1]. Тому цифрові й інтерактивні технології мають бути педагогічним інструментом, який допомагає дитині діяти, досліджувати, спілкуватися та отримувати зворотний зв’язок.

У Державному стандарті початкової освіти визначено інформаційно-комунікаційну компетентність серед ключових і передбачено організацію навчання на діяльнісній та інтегрованій основі [2]. Отже, використання цифрових ресурсів має одночасно розв’язувати дві групи завдань: забезпечувати досягнення предметних результатів і поступово формувати цифрову грамотність учнів. Важливо, щоб дитина не лише натискала правильну відповідь на екрані, а й розуміла навчальну мету, могла пояснити свій вибір, порівняти способи виконання завдання, виправити помилку та перенести засвоєне в нову ситуацію.

Планування цифрово підтриманого заняття варто починати не з вибору платформи, а з очікуваного результату. Учитель спочатку визначає, що саме має навчитися робити дитина, далі добирає вид діяльності, а лише потім – цифровий засіб. Така послідовність запобігає ситуації, коли яскрава гра займає значну частину уроку, проте не наближає учнів до навчальної мети. Доцільними критеріями добору ресурсу є відповідність віковим особливостям, простий інтерфейс, коротка й зрозуміла інструкція, можливість активної відповіді, доступність зворотного зв’язку, відсутність зайвої реклами, безпечний доступ і можливість виконати аналогічне завдання без пристрою [3].

Практичне впровадження цифрових технологій доцільно будувати за алгоритмом «мета – дія учня – інструмент – результат». Наприклад, якщо метою є закріплення вміння розрізняти частини мови, учні не просто проходять гру, а розподіляють слова за групами, пояснюють одну відповідь і складають із вибраним словом речення. Якщо потрібно перевірити розуміння тексту, цифровий тест доповнюють запитанням із відкритою відповіддю або завданням

відновити послідовність подій. Такий підхід допомагає уникнути використання сервісу лише заради зовнішньої привабливості [3].

Найзручнішою є модель коротких цифрових включень у різні етапи заняття. На початку можна використати загадку, фрагмент зображення, хмару слів або опитування для актуалізації знань. Під час пояснення доцільно показати покрокову схему, анімацію чи короткий відеофрагмент. На етапі тренування учні виконують вправу на встановлення відповідностей, сортування або відновлення послідовності. Завершується робота усним поясненням, самооцінюванням чи «квитком на вихід». Одне цифрове включення має тривати кілька хвилин і завершуватися навчальною дією поза екраном.

Під час навчання грамоти та української мови ефективними є вправи на співвіднесення звука і букви, складання слова зі складів, визначення пропущеної літери, розподіл слів за орфограмами. Наприклад, після інтерактивного сортування слів із дзвінкими й глухими приголосними діти записують по два слова з кожної групи та пояснюють свій вибір. Під час роботи з реченням можна запропонувати відновити правильний порядок слів на екрані, а потім поширити утворене речення другорядними членами й записати його в зошит.

У математичній освітній галузі корисними є цифрові тренажери з автоматичним зворотним зв’язком, але їх потрібно поєднувати з поясненням способу обчислення. Після вправи на додавання і віднімання учні обирають один приклад та коментують послідовність дій. Під час вивчення задач можна запропонувати співвіднести умову зі схемою, визначити зайві або відсутні дані, відновити порядок розв’язання. Для теми «Геометричні фігури» діти спочатку сортують зображення, а потім знаходять відповідні форми у класі та створюють із них власну композицію.

В інтегрованому курсі «Я досліджую світ» цифровий ресурс може стати початком невеликого дослідження. Після перегляду короткої анімації про колообіг води учні розміщують етапи процесу в правильній послідовності, пояснюють зв’язки між ними та проводять просте спостереження. Під час опрацювання теми про безпечну поведінку можна використати інтерактивні ситуації з вибором дії, а потім у групах укласти пам’ятку. Важливо, щоб перегляд інформації завершувався обговоренням, висновком або створенням практичного продукту.

Для формувального оцінювання зручно застосовувати короткі вправи Wordwall, LearningApps, Quizizz або форми з трьома-п’ятьма запитаннями. Результати потрібні вчителеві не для виставлення рейтингу, а для визначення подальших дій. Якщо більшість учнів помиляється в одному завданні, варто змінити пояснення й виконати аналогічний приклад разом. Якщо труднощі мають окремі діти, їм пропонують візуальну опору, підказку або повторне виконання, а після успіху – складніший варіант. Після вправи корисно запитати: «Що допомогло?», «Де виникла помилка?», «Що треба повторити?». Ці запитання перетворюють автоматичний результат на педагогічний зворотний зв’язок.

Практична підготовка педагога до цифрового фрагмента охоплює кілька кроків: перевірити посилання й роботу ресурсу; підготувати коротку усну та

візуальну інструкцію; визначити час виконання; передбачити, що робитимуть учні після отримання відповіді; створити рівноцінний варіант без інтернету. Доцільно відкривати всі потрібні матеріали до початку заняття й використовувати не більше одного-двох сервісів. Така організація зменшує втрати часу та підтримує увагу молодших школярів [4].

Безпечне й здоров'язбережувальне використання технологій передбачає відмову від ресурсів із надмірною рекламою та відкритими чатами, мінімізацію персональних даних, чергування екранної роботи з письмом, рухом, читанням друкованого тексту й предметно-практичною діяльністю. Під час звичайних навчальних ситуацій варто формувати медіаграмотність: учити розрізняти факт і припущення, перевіряти автора повідомлення, розпізнавати рекламу, дотримуватися правил приватності та доброзичливої онлайн-комунікації [5].

Отже, цифрові та інтерактивні технології відповідають засадам НУШ, якщо використовуються педагогічно доцільно. Їх поєднання з традиційними засобами активізує навчання, забезпечує зворотний зв'язок і сприяє формуванню цифрової грамотності молодших школярів. Основним критерієм доцільності має залишатися не новизна сервісу, а те, наскільки він допомагає молодшому школяреві зрозуміти, виконати, пояснити, співпрацювати й досягти визначеного результату. Збалансоване поєднання цифрових і традиційних засобів робить освітній процес гнучким, доступним і діяльнісним, зберігаючи провідну роль живого педагогічного спілкування.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с.
2. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 08.09.2026).
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
4. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. 95 p.
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Сухацька Наталія Миколаївна,
вчитель початкових класів Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

***Ключові слова**: компетентнісний підхід, початкова школа, ключові та наскрізні вміння, діяльнісний підхід, навчання.*

Пригадаємо концептуальні засади та актуальність компетентнісного підходу, зокрема сутність освітньої трансформації – перехід від традиційної парадигми (орієнтованої на заучування учнями фактів та правил) до компетентнісної моделі. Головною метою початкової освіти в умовах Нової української школи стає не просто накопичення знань, а формування здатності дитини ефективно застосовувати їх у реальному житті, розв'язувати нестандартні завдання, які ставить перед нею життя, та адаптуватися до будь-яких змін.

Отже, складові компетентності: динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей та інших особистісних якостей, що визначає здатність особистості успішно провадити навчальну діяльність та вирішувати практичні життєві ситуації.

Сучасні підходи до навчання потребують зміщення акцентів з «чого вчити» на «навіщо та як вчити», що робить дитину активним суб’єктом власного освітнього поступу, формує її світогляд.

У Концепції «Нова українська школа» говориться про те, що метою шкільної освіти є не просто засвоєння суми знань, а формування здатності застосовувати їх у житті, діяти автономно та відповідально та постійно вчитися.

У нормативних документах визначено ключові та наскрізні вміння здобувачів початкової освіти [1].

Ключові компетентності НУШ:

- Вільне володіння державною мовою та мовна грамотність.
- Математична компетентність (моделювання реальних процесів, логіка).
- Компетентності у сфері природничих наук, техніки та технологій.
- Інноваційність та цифрова компетентність.
- Навчання впродовж життя (самостійне визначення навчальних цілей, оцінювання власних результатів).
- Громадянські та соціальні компетентності (демократія, здоровий спосіб життя, співпраця).
- Підприємливість та фінансова грамотність.
- Культурна компетентність.

Особливу увагу приділено формуванню спільних для всіх ключових компетентностей умінь [2]:

1. Читання з розумінням, критичне та системне мислення.
2. Уміння дитини висловлювати власну думку як усно, так і письмово.

3. Проявлення творчості, ініціативності та вміння оцінювати ризики.

4. Конструктивне керування власними емоціями та вмінням співпрацювати в команді.

Навчання в НУШ будується на розв'язанні реальних життєвих завдань та практичному підході. Пропонуємо приклади практичної діяльності, спрямованої на формування ключових компетентностей у початкових класах.

Математична компетентність + фінансова грамотність.

Ефективним є використання практичної вправи «Плануємо пікнік / Похід до магазину / Готуємося до свята». Учні отримують умовний бюджет (наприклад, 500 грн) та прейскурант цін. Діти мають розрахувати вартість покупок для груп однокласників, скласти список відповідно цін, обчислити решту, якщо вона залишиться, та порівняти товари різного об'єму.

Вимірювання та моделювання: проведення замірів у класі (довжина парти, підручника, периметр класної кімнати) за допомогою рулетки, лінійки з подальшим обчисленням площі, щоб вирішити побутове завдання.

Природничо-наукова компетентність + екологічна грамотність.

Досить цікава дослідницька діяльність «Сортування сміття». Учні вивчають типи матеріалів (пластик, папір, скло), створюють макет контейнерів, проводять сортування побутових відходів у класі та вдома, розробляють колективно пам'ятки щодо мінімального використання одноразового пластику.

Спостереження та експеримент. Практична робота з вирощування мікрозелені, квасолі, огірків на підвіконні з веденням особистого «Щоденника спостережень» (фіксація темпів росту, залежність від світла, поливу, кімнатної температури).

Мовно-літературна та соціальна компетентність, а саме: критичне читання та медіаграмотність. Це робота з текстом-іструкцією, текстом-рекомендацією (наприклад, як зібрати іграшку, приготувати простий бутерброд, вивчити нову гру), виявлення допущених помилок у тексті, розрізнення факту та думки в публікаціях дитячої преси.

Вправа «Ранкове коло» – це щоденна практика розвитку емоційного інтелекту учнів, де вони вча ться висловлювати свій настрій, спостерігати за настроєм інших, аргументувати власну думку, уважно слухати однокласників та вирішувати нагальні питання шляхом діалогу.

Цифрова компетентність та інноваційність: уміння створювати цифрове портфоліо чи власні презентації.

Ефективним є залучення молодших школярів до колективних справ: спільне створення дітьми короткої фото-презентації про домашніх улюбленців або класну екскурсію з використанням безпечного пошуку інформації та елементарних графічних редакторів.

Для практичної реалізації компетентнісного підходу в навчанні використовували такі методичні інструменти та освітні технології, розроблені вченими [4]:

- інтегрований підхід – об'єднання навчального матеріалу навколо спільних тем (курс «Я досліджую світ»);

- діяльнісний підхід та навчання дітей через гру (Play-based learning) – застосування методики LEGO Foundation для розвитку просторової уяви учнів, їх комунікації та вирішення конструкторських завдань.

Не забуваємо про ефективність проєктної діяльності: «Місто майбутнього», «Парк незвичайних розваг», «Повітря навколо нас», «Дивовижні іграшки» та інші. Здійснюємо формувальне оцінювання: оцінювання для навчання (шкала поступу, куточок настрою, зворотний зв'язок), використання портфоліо учня, самооцінювання [3].

Великий вплив на розвиток та формування компетентностей мають психолого-педагогічні умови та педагогіка партнерства:

- зонування класу (створення осередків відпочинку, читання, досліджень, ігрового розвантаження), емоційна безпека учнів, де помилка не страшна, а вважається досвідом і кроком до успіху;
- педагогіка партнерства будується на тісній співпраці «учитель – учень – батьки»; роль учителя як організатора та керівника освітнього процесу.

Наш досвід дає можливість зробити висновки, що компетентнісний підхід забезпечує зв'язок між теоретичними знаннями учнів та їх практичним застосуванням у навчальних та життєвих ситуаціях. Систематичне використання діяльнісних вправ, ігрових методик та інтеграції сприяє формуванню самостійної, критично мислячої та адаптивної особистості, готової почати свій шлях у подальшому житті.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 лип. 2019 р. № 688). *Офіційний вісник України*. 2018. № 23. С. 807.

2. Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. С. 380.

3. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім "Плеяди"», 2017. 206 с.

4. Пометун О. І. Дидактичні засади застосування компетентнісного підходу в сучасній школі. *Педагогічна думка*. 2018. № 3. С. 12–18.

ВІД ОСВІТНЬОЇ МЕТИ ДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО РЕЗУЛЬТАТУ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ НУШ

Чернишова Наталія Григорівна,
вчитель початкових класів, заступник директора з навчально-виховної роботи Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *Нова українська школа, компетентнісний підхід, початкова освіта, ключові компетентності, діяльнісне навчання, формувальне оцінювання, STEM-освіта, внутрішня система забезпечення якості освіти, моніторинг, індивідуальний поступ.*

Компетентнісний підхід став одним із тих понять, без яких сьогодні складно говорити про Нову українську школу. Проте для педагогічного колективу важливо, щоб він не залишався лише правильним формулюванням у нормативних документах, освітній програмі чи плані роботи закладу. Значно складніше і водночас важливіше побачити його у щоденній роботі вчителя й учня.

Що змінюється на уроці, якщо в центрі уваги педагога перебуває не обсяг опрацьованого матеріалу, а результат, якого досягла конкретна дитина? Як зрозуміти, що знання справді стали для учня інструментом діяльності? І, мабуть, найважливіше запитання: що дитина вже може зробити самостійно завдяки тому, чого навчилася?

Саме ці запитання поступово стали для педагогічного колективу Шосткинської початкової школи «Паросток» своєрідними орієнтирами в реалізації компетентнісного підходу.

Державний стандарт початкової освіти спрямовує освітній процес на формування в учнів ключових компетентностей і наскрізних умінь. Тому для нас компетентнісний результат – це не просто сума знань, які дитина може відтворити. Він виявляється передусім у здатності скористатися цими знаннями: пояснити, порівняти, дослідити, зробити вибір, обґрунтувати свою думку, знайти потрібну інформацію, застосувати відоме в незнайомій ситуації, домовитися з іншими та створити власний продукт.

На практиці це потребує зміни звичної логіки планування. Визначаючи мету уроку чи певного виду діяльності, педагог має бачити не лише те, що необхідно опрацювати, а й те, що в результаті має навчитися робити учень.

У роботі педагогів нашої школи поступово утвердилася логіка, яку умовно можна представити так: освітня мета → очікуваний результат → діяльність дитини → оцінювання → аналіз результату → наступний педагогічний крок.

На перший погляд, це досить проста послідовність. Проте саме вона допомагає змістити увагу з кількості виконаних вправ чи проведених заходів на реальний поступ дитини.

Наприклад, формулювання «навчити працювати з інформацією» саме по собі ще мало говорить про результат. Для вчителя важливо перевести цю мету в

конкретні дії учня. Чи може дитина знайти необхідну інформацію? Чи здатна порівняти відомості з різних джерел? Чи розрізняє головне і другорядне? Чи може зробити власний висновок і пояснити його однокласникам?

Так само математична компетентність для нас не обмежується правильним виконанням обчислень. Вона стає помітною тоді, коли дитина використовує математичні знання для розв'язання практичної проблеми: проводить вимірювання, працює з даними, планує витрати, будує модель, обирає доцільний спосіб розв'язання та може пояснити свій вибір.

Тому значне місце в освітньому процесі Шосткинської початкової школи «Паросток» займають практико орієнтовані, проблемні, дослідницькі та проєктні завдання. Ми намагаємося створювати ситуації, у яких дитині недостатньо пригадати правило чи відтворити готовий алгоритм. Потрібно подумати, використати попередній досвід, спробувати різні способи, іноді помилитися, повернутися до завдання і знайти власне рішення.

Особливе місце в такій роботі посідає STEM-освіта. Досвід реалізації STEM-проєктів переконує нас у тому, що саме інтегрована діяльність дає дитині можливість побачити практичну цінність знань із різних освітніх галузей.

Працюючи над проєктом, учні визначають проблему, висувають припущення, шукають інформацію, проводять спостереження або дослідження, вимірюють, обчислюють, моделюють, створюють певний продукт, перевіряють результат і презентують його. При цьому межі між окремими навчальними предметами стають для дитини значно менш відчутними.

Математика потрібна, щоб провести розрахунки чи вимірювання. Знання про природу – щоб пояснити отриманий результат. Уміння працювати з текстом та інформацією – щоб знайти необхідні відомості. Мовленнєва компетентність – щоб домовитися з учасниками команди, аргументувати свою позицію та представити результат роботи.

На нашу думку, саме в таких ситуаціях найкраще видно, чи відбувся перехід від знання до компетентності.

Водночас практика показує: дати дитині цікаве завдання ще недостатньо. Не менш важливо розуміти, наскільки самостійно вона здатна діяти. Учень може успішно виконувати завдання за зразком, але розгубитися, коли умови дещо змінюються. Інший потребує лише невеликої підказки, після якої продовжує роботу самостійно. Саме такі відмінності особливо важливі для вчителя, адже вони показують не тільки результат, а й найближчий напрям розвитку дитини.

Це добре простежується на прикладі внутрішнього вивчення практик формування математичної компетентності учнів 1–4 класів, проведеного у нашому закладі.

Результати опитування педагогів показали, що 90,9 % учителів часто використовують під час навчання життєві та практичні ситуації, а 9,1 % роблять це постійно. 63,6 % педагогів регулярно організовують математичний пошук, 27,3 % – на кожному уроці або в позаурочній діяльності.

Для нас важливими виявилися не тільки високі показники, а й ті результати, які окреслили проблемні моменти. Так, 72,7 % педагогів зазначили, що учні бачать математичні закономірності в навколишньому середовищі за допомогою

підказок. Лише 18,2 % вказали, що діти роблять це самостійно, а 9,1 % відзначили труднощі учнів у такій діяльності. Усі опитані педагоги зазначили, що учні можуть пов’язувати математичний вираз із реальною ситуацією, однак 63,6 % учителів звернули увагу на необхідність додаткової підтримки.

Саме останній показник став для нас особливо показовим. Адже правильна відповідь ще не завжди означає повну самостійність дитини.

Тому, аналізуючи результати моніторингу, ми намагаємося не зупинятися на цифрах. Для педагогічного колективу значно важливіше відповісти на запитання: що ми маємо змінити або посилити у своїй роботі?

Якщо дитина виконує завдання лише після підказки вчителя, наступним кроком має стати поступове зменшення цієї допомоги. Якщо учень добре діє за відомим алгоритмом, варто запропонувати ситуацію, у якій спосіб розв’язання потрібно обрати самостійно. Якщо складно пояснити власне рішення – необхідно створювати більше можливостей для аргументації, обговорення, представлення різних способів виконання завдання.

Саме тому внутрішній моніторинг у нашій школі ми прагнемо сприймати не як перевірку заради самої перевірки, а як можливість уважніше подивитися на власну педагогічну практику. Цінність зібраних даних з'являється тоді, коли за ними слідує конкретне рішення.

Важливою частиною цього процесу є формувальне оцінювання. Досвід показує, що для молодшого школяра надзвичайно важливо розуміти не тільки те, чи правильно він виконав завдання, а й те, що саме йому вдалося і над чим ще потрібно попрацювати.

Тому педагоги школи використовують зрозумілі дітям критерії, словесний зворотний зв’язок, самооцінювання та взаємооцінювання. За результатами внутрішнього опитування 81,8 % педагогів зазначили, що визначають критерії оцінювання до початку виконання завдання; 45,5 % залучають дітей до їх спільного формулювання; 72,7 % використовують словесне оцінювання.

Проте й тут для нас важлива не сама наявність певного прийому. Критерії працюють лише тоді, коли дитина справді їх розуміє і може співвіднести зі своєю роботою. Самооцінювання має сенс не тоді, коли учень механічно обирає смайлик чи позначає колір, а коли поступово вчиться відповідати самому собі: Що сьогодні вдалося? Де було складно? Чому виникла помилка? Що допомогло її виправити? Що наступного разу я зроблю інакше?

Для молодшого школяра така рефлексія не формується відразу. Її потрібно навчати так само послідовно, як читання чи обчислення.

У цьому ми бачимо одну з важливих змін ролі оцінювання в НУШ. Оцінювання не повинно ставити крапку після виконаного завдання. Навпаки, воно має допомогти побачити наступний крок: учителеві – у педагогічній підтримці, дитині – у власному навчанні. Така практика відповідає підходам, визначеним методичними рекомендаціями щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів, затвердженими наказом МОН України від 13.07.2021 № 813.

Окремої уваги потребує інформаційно-комунікаційна компетентність. Сьогодні дитина досить рано знайомиться з цифровими пристроями, проте

вміння користуватися ними ще не означає сформованої цифрової компетентності.

У роботі з молодшими школярами для нас важливо навчити їх не лише знаходити інформацію, а й ставитися до неї критично, безпечно поводитися в цифровому середовищі, використовувати цифрові ресурси для навчання, комунікації та створення власного продукту.

При цьому педагогічний колектив намагається уникати використання цифрових засобів лише заради самого факту їх присутності на уроці. Під час вибору інструмента для нас принциповим є просте запитання: що завдяки цьому зможе зробити дитина?

Якщо електронний ресурс тільки замінює вправу з підручника аналогічною вправою на екрані, його освітня цінність не завжди очевидна. Інша справа, коли цифровий інструмент дає змогу провести дослідження, побудувати модель, попрацювати разом, створити власний продукт, швидко отримати зворотний зв'язок або представити результат.

Реалізація компетентнісного підходу змінює і професійну позицію самого вчителя. Сьогодні недостатньо лише добре знати методику викладання предмета. Педагогові доводиться постійно аналізувати: що спрацювало, чому частина дітей не досягла очікуваного результату, якої допомоги вони потребують, яке завдання запропонувати далі.

Тому професійний розвиток педагогів нашої школи «Паросток» ми пов'язуємо не тільки з опануванням нових технологій і методик, а й з умінням досліджувати власну практику. Результати учнівських робіт, педагогічні спостереження, анкетування, моніторингові дослідження, самооцінювання – усе це може стати матеріалом для професійної рефлексії.

У цьому місці особливо тісно перетинаються педагогічна та управлінська діяльність. Як заступник директора з навчально-виховної роботи я бачу важливе завдання не просто в тому, щоб зібрати й узагальнити інформацію. Після будь-якого вивчення має бути зрозуміло: Що робимо з отриманим результатом далі? Чи потребує певна група учнів додаткової підтримки? Які педагогічні практики виявилися ефективними і можуть бути поширені? Яких професійних умінь потребують учителі? Що необхідно змінити в організації освітнього процесу? Коли ми повернемося до цього питання, щоб побачити, чи дали прийняті рішення результат?

Для себе цю логіку ми визначаємо так: побачили → проаналізували → визначили проблему → прийняли рішення → змінили практику → перевірили результат.

Саме така послідовність допомагає зробити внутрішню систему забезпечення якості освіти реально дієвою. Адже її мета полягає не в накопиченні анкет, таблиць, довідок чи наказів, а у вдосконаленні освітньої діяльності та створенні кращих можливостей для розвитку дитини.

Проведена робота дає можливість нам зробити ще один важливий висновок: компетентнісний підхід не можна реалізувати якимось одним методом. Не існує окремої «компетентнісної вправи», яка сама по собі забезпечить потрібний результат.

Йдеться про цілісну організацію навчання, у якій поєднуються діяльнісний підхід, практичні та дослідницькі завдання, інтеграція змісту, STEM- і проєктна діяльність, формувальне оцінювання, самооцінювання, цифрові інструменти та постійний аналіз навчального поступу.

При цьому в центрі цієї системи залишається дитина.

Для нас компетентнісний результат стає помітним тоді, коли учень не просто говорить: «Я це знаю», а може сказати і показати: «Я знаю, як цим скористатися». Коли може самостійно обрати спосіб дії. Коли здатний пояснити своє рішення. Коли не боїться спробувати ще раз після помилки. Коли використовує попередній досвід у новій ситуації. Коли може працювати разом з іншими і водночас відповідати за власну частину роботи.

Саме такий результат складніше виміряти однією контрольною роботою чи одним показником. Але його можна побачити, якщо систематично спостерігати за діяльністю учня, аналізувати його поступ і давати йому можливість діяти самостійно.

Подальшу роботу педагогічного колективу ШПШ «Паросток» пов’язуємо з удосконаленням інструментів діагностики ключових компетентностей, посиленням індивідуалізації навчання, розвитком учнівського самооцінювання, розширенням STEM та проєктної діяльності, а також більш системним використанням результатів внутрішнього моніторингу для прийняття конкретних педагогічних та управлінських рішень.

Досвід нашої школи переконує: шлях від освітньої мети до компетентнісного результату починається не з назви педагогічної технології і навіть не з кількості використаних сучасних методів. Він починається із запитання вчителя: «Що після цього уроку дитина зможе зробити сама?»

Якщо це запитання стає основою планування, змінюється і сам урок. Знання перестають бути кінцевою точкою навчання і стають інструментом, яким дитина вчиться користуватися.

На нашу думку, саме в цьому і полягає один із найважливіших результатів Нової української школи: допомогти дитині не просто накопичити знання, а перетворити їх на власний досвід – досвід мислення, пошуку, вибору, взаємодії, відповідальності та самостійної дії.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 15.09.2026).

2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813.

3. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Державна служба якості освіти України, 2021.

4. Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у

закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти України, 2021.

5. Концепція «Нова українська школа»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 15.09.2026).

6. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 15.09.2026)

7. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20 (дата звернення: 15.09.2026)

8. Матеріали внутрішнього моніторингу якості освітньої діяльності Шосткинської початкової школи «Паросток» за 2025/2026 навчальний рік.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ НУШ

Чийпеш Ірина Миколаївна, вчитель англійської мови Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *Нова українська школа, іншомовна комунікативна компетентність, англійська мова, штучний інтелект, цифрові технології, молодші школярі, цифрова грамотність.*

Ми живемо в епоху, коли дитина вчиться проходити рівні в Roblox чи Minecraft швидше, ніж зав’язувати шнурки. Сучасні молодші школярі – це покоління Alpha, для яких гаджет не є розкішшю чи дивиною, а скоріше природним продовженням їхньої руки. У контексті Нової української школи (НУШ) перед учителем англійської мови постає неабиякий виклик: як конкурувати за увагу дитини з яскравими іграми та нескінченним потоком TikTok? Традиційні підручники, якими б гарними вони не були, часто програють у цій боротьбі. Проте цифровізація – це не ворог, а потужний союзник. Англійська мова для сучасних дітей перестає бути просто "предметом у розкладі": це ключ до розуміння улюблених блогерів, механік онлайн-ігор та спілкування з однолітками по всьому світу. Наукова спільнота сьогодні одностайна: інтеграція ІКТ у початковій школі сприяє інтенсифікації навчання, підвищує мотивацію та допомагає подолати мовний бар’єр у ранньому віці. Саме тому важливо дослідити, як сучасні сервіси та штучний інтелект можуть стати "чарівною паличкою" для вчителя, роблячи процес вивчення іноземної мови живим, інтерактивним та справді ефективним.

Осмислюючи роль сучасних технологій, варто спочатку з'ясувати, що саме ми маємо на увазі під іншомовною комунікативною компетентністю (ІКК)

молодших школярів. Це аж ніяк не зазубрювання граматичних правил, а здатність дитини взаємодіяти за допомогою мови. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти НУШ та рекомендацій CEFR, ІКК об'єднує лінгвістичний компонент (знання слів і звуків), соціолінгвістичний (розуміння, як сказати "Hello" вчителю та "Ні" другу), дискурсивний (вміння побудувати короткий логічний ланцюжок речень, наприклад, про свого кота) та стратегічний – здатність пояснити щось "на пальцях", якщо забулося конкретне слово. Формування цих компонентів тісно пов'язане з психологічними особливостями дітей 6–10 років. Дитина цього віку – дослідник із наочно-образним мисленням, який не може довго сидіти на місці, тримає увагу лише 10–15 хвилин, а його основною діяльністю залишається гра. Навчання через гру (gamification) стає єдиним ефективним шляхом: якщо дитині цікаво – вона запам'ятовує, якщо нудно – її мозок просто "вимикається".

Саме цифрові платформи дозволяють реалізувати цей ігровий підхід на 100%, перетворюючи рутинні вправи на захопливий квест та пропонуючи вчителю багатий арсенал сервісів. Наприклад, конструктор ігор Wordwall ідеально підходить для розминок та введення лексики через колесо фортуни чи лабіринти. Окрім цього, платформа вже має вбудовану функцію генерації активностей на основі штучного інтелекту: вчителю достатньо вказати текстовий запит (наприклад, тематику та рівень класу) або завантажити власний документ чи таблицю, і Wordwall автоматично підбере відповідний шаблон та розробляє інтерактивні завдання. Сервіс LearningApps допомагає закріплювати граматичні теми й класифікувати слова за допомогою класичних вправ на відповідність та пазлів. Для перевірки знань у форматі яскравого шоу та створення командного духу чудово слугують Quizizz і Kahoot!, а Liveworksheets дає можливість перетворити звичайні паперові листи на інтерактивні завдання з миттєвою самоперевіркою.

На практиці це працює дивовижно легко й динамічно. Саме цифрові платформи дають змогу мені реалізувати цей ігровий підхід на всі 100%, перетворюючи рутинні вправи на захопливий квест та пропонуючи багатий арсенал сервісів. Наприклад, конструктор ігор Wordwall став моїм незамінним помічником для розминок та введення лексики через колесо фортуни флеш картки чи лабіринти. Окрім цього, активно використовуємо нову вбудовану функцію генерації активностей на основі штучного інтелекту: мені достатньо вказати текстовий запит (наприклад, тематику та рівень класу) або завантажити власний документ чи текст, і Wordwall автоматично підбирає відповідний шаблон та розробляє інтерактивні завдання. Сервіс LearningApps допомагає закріплювати граматичні теми й класифікувати слова за допомогою класичних вправ на відповідність та пазлів. Для перевірки знань у форматі яскравого шоу обираємо Quizizz і Kahoot!, а Liveworksheets дозволяє перетворити звичайні паперові листи на інтерактивні завдання з миттєвою самоперевіркою.

Окрім інтерактивних платформ, моїм персональним асистентом став штучний інтелект. Моделі ChatGPT, Gemini або Copilot бере на себе до 70% моєї рутинної роботи й відкриває простір для творчості. Я можу попросити ШІ створити персоналізовану казку на 5 речень про собаку, який подорожує

Лондоном, використавши вивчені слова (bus, park, ball, happy) для рівня Pre-A1. Для мене це також ідеальний інструмент для диференціації та створення підтримувального середовища. ШІ за секунди спрощує текст для слабших учнів або формує картки-підказки з візуальними опорами. Поряд із текстовими генераторами особливого значення набувають голосові сервіси, які допомагають вирішити найбільшу проблему вивчення мови – мовний бар'єр. Дитина може соромитися викладача чи однокласників, але вона ніколи не боїться розмовляти з роботом. Безкоштовні тренажери вимови за зразком Google Assistant та Siri викликають справжнє захоплення, коли завдання "Hey Siri, what's the weather in London?" успішно виконується з першої спроби.

Водночас, відкриваючи здобувачам початкової освіти двері до цифрових можливостей, важливо паралельно навчати їх кібергігієни та етики. Навіть на уроках англійської можна засвоювати базові правила безпеки через фрази "Don't share secrets" чи "Be kind online", пояснюючи, чому не варто натискати на підозрілі банери. Школярі мають засвоїти й засади академічної доброчесності, адже ШІ є лише помічником, який не замінює власний розум. Учитель зі свого боку мусить пам'ятати про можливі "помилки та збій у системі" штучного інтелекту та обов'язково перевіряти увесь згенерований контент перед уроком.

Зрештою, цифровізація освіти – це не тимчасовий тренд, а нова фундаментальна умова існування сучасної школи. Використання інтерактивних платформ та ШІ на уроках англійської в початкових класах НУШ дає можливість зробити навчання індивідуальним, зняти психологічну напругу, здолати страх помилки та забезпечити яскравий ігровий контекст. Майбутнє полягає в розумному поєднанні традицій та інновацій – змішаному навчанні, де тепла енергетика вчителя гармонійно доповнюється технологіями. Наше головне завдання як педагогів – не забороняти гаджети, а навчити дітей використовувати їх як потужний інструмент для саморозвитку та пізнання світу.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 10.09.2026).
2. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2014. 276 с.
3. Коваленко О. В. Формування іншомовної комунікативної компетентності учнів НУШ засобами цифрових інструментів та ШІ-платформ. *Нова педагогічна думка*. 2024. № 2. С. 112–119.
4. Олефіренко Н. В., Андрієвська В. М. Використання генеративного штучного інтелекту для розробки навчальних матеріалів з іноземної мови у початковій школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2023. Т. 98, № 6. С. 45–58.
5. Hockly N. Artificial Intelligence in Language Teaching: Practice and Ethics. *ELT Journal*. 2023. Vol. 77, Issue 4. P. 480–487.

Електронне видання

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

«НАУКОВА КОЛЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»

(за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Початкова освіта в парадигмі Нової української школи: виклики часу»)

ВИПУСК 5

Частина 2 (педагогічні працівники ЗЗСО)

Підп. до розповсюдження 23.10.2026.
Облік.-вид. арк. 4,08. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року